Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(«СВЕТ») Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено - Ингушской АССР

№ 137 (5087). | ШИНАРДИ, 16 ноябрь 1971 шу. | Мах 2 кеп. | Газет арадувл 1923 шера денз

Пхе шера план — ханал хьалха

ЯХЬИ ПРЕССЕИ

Дерригача халкъа юкъарча социалистически яхьа керда хIамаш карагIдувларца белгалдаьннад 1971 шера тIеххьара бетташ. Миллионаш болча наха ийслагIча пятилетка хьалхарча шера заданеш толаме кхоачашъяр дукха лоаттабеча къовсама хьинарах йнзза я вай газетийн журналийн оагIош, телевиденеи радиои передачаш. Пресса къаьгга хьахьокх В. И. Ленина хьалххагIе а геттара шаьра хайна ма хилара, коммунизм хьалъяра низ бола средство а хинна дIаэтта, «къахьегама овсарле дегIайоалаечара... боахамеи вахареи социалистически хьалий творчествера сакхетамагIеи шоай лоIамагIеи хьега къа».

КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаьча доккхийча экономически социальнии декхараша белгалдоаккх дикалга диллача керда, яхь дегIакхувлачара лагIа. Цун лоархIам. творчески хьинар айдаран наха кхетам баларац эша низ бола средство хиларах тарра, боарам боаццаш чIоагIа лакхлу. Яхь лелаерий низаш тахан тIадерзадаьд производствана дIахо интенсификаци яри цун эффективность лакхъяри дукха лоаттабеча къовсама, Iилма - технически прогресс сихъяра, боахама чухьарча резерваех ма могга пайда эцара дисциплинеи организованности чIоагIъяра ларда тIа къахьегама овсарле тIа-тIа дукхагIа лакхъяра. По вай прессагара дIадех яхьа дешашца керда — шерагIа, аналитически, хьадда никъ лелабелга. цхьа система а йолаш уж кийчделга.

«Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо тоадарах» болча КПСС Центральни Комитета соцамо центральнии моттигерчеи газетийн журналийн редакцеш, издательствай кулгалхой декхарийла бьь6 пропагандаи информацеи ерригача средстваша производство эргайоахаш тоаяра даим йоакхо елга, новаторий почина маIан кIоаргга кхетаделга. уж тIагIертта. деналца хьаллоацилгеи дIайоаржаелгеи Iилманеи техниканеи карагIдаьнараш юкъекххахьар дукха хьинаре къовсам лоаттабелга вIаштIехьдаккхар. Пресса болхлой тIахьех парте къахьегамеи боахама доалдареи хьалха латтача методий чулоацам биззагIа хьабеллара, яхьа социальни, экономически. политически лоархIам хьагойтара, цун лелами результаташи шерра дIайовзийтара, ерригача участкашкара гIулакхаш леррагIа тоаделга вIаштIехьдахара.

Вай кепайоазон ерригача отрядаша чакхдоахача гIулакхий низ бола программа санна тIайийцай КПСС ЦК указанеш. Пятилетка лоархIамегIарча декхарашта уйла тIа а ерзаяь. дуккхача газеташа къаьгган шаьреи хьахьокх айлуш латта наьха инициатива. «Заря Востока» яхача гуржий республикански газето предприятешкара яьккача цхьайолча лоархIамеча материалашка теркам тIаозаш хьахьекхар яхь вIаштIехьйоаккхилга тоадара- арахецача продукце дикал тоаяра тIаерзаяь коллективни балха уйлаш алсамъювлаш хулаш хилар. Кхетамца пропаганда ю «Московски правда» резерваех ма могга дукхагIа пайда эцар дукха, болх беча хIара моттиге къахьегама овсарле лакхъяр дукха яхь лелаеча хьалха латтача къахьегамхоша доахача толамашта. «Труд», «Социалистический Донбасс», «Советская Белоруссия» яхача газеташ тIа. цхьайолча телевизионнии радиои передачашка чулоацам дика болаш къамаьл ду производства эффективность лакхъяра наькъий хьакъехьа, шерра йоаржаяь хьинаре пропаганда ю хьалха латтараша дIадоладаьча дикача гIулакхашта. ШIераш яха йиш я производственни коллективашка керда дараш лохаргдолза, технически консерватизмаца. латтачара кхы меттахьа ца даларца машар хургбоаца гIулакх вIаштIехьдаккхара партийни организацешта хьинаре новкъостал деш йолча пресса органий.

Цхьабакъда, цхьадолча газеташа, журналаша, издательстваша, телевиденеи радиовещанеи комитеташа хIанз а тIагIоллара дувц яхьа дешаш, пятилетка бахьан долаш лоаттабеча къовсама керттера лостамаш белгалде вIаштIехьдаьннадац, кIезига Iома а ю, кIезига вIашагIа а етт вай экономика дегIаахара глубинни процессаш.

Халкъа боахама тайп - тайпарча доакъошка шерлуш ба къахьегама овсарле лакхъяра комплексни планий ларда тIа оттаяь йоккхий производственни заданеш кхоачашъяра тIехьара болам. Цхьабакъда цу кердачеи чIоагIа лоархIамечеи яхьа форма хьакъехьа хIанз а практически цхьаккха хIама яздац Российски Федераце, Белоруссе, Киргизе дуккхача областной, городской, районни газеташа. Цхьадолча газеташ тIа наг-нагахьа мара моттиг кораягIац хIаман кхомбари хьурмат дари дукха лоаттабу къовсам санна йолча, хIанз, наьха инициатива «ИйслагIа пятилетка — доллача хIаман тIехь кхомбу пятилетка!» яха низ бола девиз вхайкаьча хана, къаьстта актуальни йолча боккхача лоархIамеча темана. Цхьадолча газеташ тIеи журналаш тIеи оперативно а информационни хьисапе мара а дувцац хьалха латтача опытах.

Яхьа керттера наькъаш хIанзарча хьалашка хIанз укх сахьата кIезига гуш да цхьадолча центральнии отраслевии газетий оагIонаш тIа а. Яхьа дешай хьакъехьа кхоачам болаш кIоаргеи леррагIеи яздац «Строительни газето», наха эшараш дикагIа кхоачашдара хьалхара отрасле болхлой бехктохкам лакхбара эшшача тайпара хьинар тIадахийтац «Советская торговля» яхача газето. Кепайоазон къаьст - къаьстача органаша бизза мах бац халкъа вахара хьал тоадара Iалаьмате лоархIаме долча. халкъа дукхагIа эша товараш дуккха а дукхагIа хьалара декхара.

Социалистически яхь вIаштIехьъяккхара ленински принципех — дIайовзийтарах, хьахиннараш вIаши нийсдарах. опыт юха кердаяккхара йолча торонех — ког гIортолга а еш. цун демократически лардаш тIа - тIа дукхагIа дегIакхувлара йоакхо е езаш я вай пресса. ЧIоаггIа критика е йоагIаш гIулакх да. белгала аьлча, къаьст-къаьста кулгалхой коллективана фу хет ца а хьожаш зIамагIа йола производственни плаваш увттае а уж главкашкеи министерствашкеи дIакхахьийта а гIертилга. ШерагIа хьагойта деза массава а цхьатарра боахама чухьара резерваш лохаш хилар, моллагIча участке тIехьабисара бахьанаш. хьалха латтараштa тIехьакхера наькъаш.

Социалистически яхьа турпалаш, вай къахьегама коталонаш кхолларaш гойтара йIаьхий традицеш я советски журналистика. ЧIоаггIа лоархIаме да. вай пресса, дикагIболча наьха гIулакхаши уйлаши хьа а хьокхаш, иштта хьалха латтача коллективай, цу даькъе гIулакхаш деча сферерчар а гIулакхашта пропаганда яр. Хадданза терко е езаш я предприятешта, колхозашта. районашта, городашта юкъе яхь лелара практика. Газеташ тIеи журналаш тIеи, радио чуп телевиденеи гIолла ма дарра дувца деза производстве коммунисташа хьалхле лелаярах. яхьаи коммунистически къахьегама тIехьарча боламаи партийни кулгалдара опытах.

Советски пресса оарцагIбоахаш йолча средствай еррига арсенал, кепайоазон, радио, телевидене журналистийн активистийн дерига низаш — КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаь сийлахьдоккхий декхараш кхоачашдар дукха лелаю дерригача халкъа юкъара социалистически яхь дIахо дикагIа вIаштIехьъяккхара гIулакха!

1971 ш. 13 ноябрерча «Правда» передовая.

Кхашкара балхаш чакхдаьннача укх деношка хьатIадоагIача шерарча хьувкъама лард йоллара оарцагIбаьннаб юртбоахама къахьегамхой.

ХIанз дуккхача боахамий механизатораша кхашка дIаккхухь удобренеш, ремонт ю техникана.

СУНЖЕНСКИ РАЙОНА «Победа» яхача колхоза къахьегамхой хургболча хьувкъама лард йоллаш ба. Къаьстта дика лел из болх Жидков Виктора кулгаллеча № 2 йолча бригаде. Укхаза ца соццаш болх беш я «ПТС-4» яха кхай тIа кхо дIатессаш йола 7 агрегат. Уж лехкаш ба колхоза дикагIбола механизатораш: Кусмачов Иван, Трибунцов Николай, Гусьев Юрий, Гнидашов Георгий, Тисловач Василий, Агорков Иван, Махнов Александр.

ХIанзле горохи, кхыйола культураши дIае езача кхаща цар диллад 2650 тонн кхо, 70 тонн хIара гектара тIа дуллаш.

ЛАКХЕРЧА СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) механизатораш И. Кусмачев, Г. Трибунцов, А. Тимощенко, Ю. Гусьев, В. Жидков. Г. Гнидашов, В. Тислович.

УРУС-МАРТАНА района «Красноармейский» совхозе чуйнна трактораштa ремонт еш боахк механизатораш. Укхаза планагIа ремонт е езаш 16 трактор я. ХIанзле 5 трактора ремонт яь яьннай. Ремонтникашта юкъе къаьстта цIи хеза ва слесарь Сайдулаев Ахьмад.

ЛОХЕРЧА СУРТА ТIА: А. Сайдулаев трактора двигатель тоабеш вол.

С. ХАКИЕВА сурташ.

СОВГIАТАША ДЕКХАРИЙЛА ВУ

...Назранерча «Электроинструмент» завод. Механически цех. Нийсача мугIарех латт тайп-тайпара станокаш. чуйнна болх беш боахк нах.

Са уйлаш йохаю завкома председатела Хашагульгов Элберда: «Хьажал, дIа болх беш воаллар ва-кх Аушев Хьусен», — цхьан станокагахьа пIелг хьекхар цо.

Токарни станока хьалхашка латтар, юкъагIа тIолг а элла, юкъерча дегIара, хоза сибат дола, нийсвенна саг.

БIаргасьнаш Iо а даьха станока тIа гулденна сийнача бессара аьшка шолхаш дIадаха эттар из. ТIаккха чертежага а хьежа, ше хьаеш йола оатхал штангелаца йистачул тIехьагIа юха а ший болх дIаболабу Хьусена. Сиха лел цун говза кулгаш. Цунна лалла латт кийчъяь яьннача оатхалий гув.

Мел оатхалаш яьй Iа тахан? — хетт аз Аушевга.

— Дагаръяьц аз уж, — сихха жоп лу цо, — бакъда план тIеххоачашъе-м хьожаргва.

ПхелагIча разряда токарь-универсал ва Аушев Хьусен. Механически цехе подготовительни участке болх беш ва из. Завода станокашта лаьрхIа запасной оатхалаш хьаеш ва Хьусен укхаза ше болх беча итт шера.

Йоккха говзал, кхетам болча саго мара бе йиш йолаш бац из, — йоах цеха начальника Татаров Сулейма. — Хьусена балхах тийша ба токарий, фрезеровщикий, сверловщикий болх. Цо оатхалаш дика хьаярга хьежжа болх бу цар а.

Шийна уллув къахьегача новкъосташта гIо де массаза кийча хул хьинар дола токарь. Вешта цунах лаьца-м дикагIа дувц цун новкъостаьа, эггара хьалха Матиева Любас: «БархI шу да аз подготовительни участке сверловщицалла къахьега. Цу хана денз вовз сона Аушев Хьусен. Цун беххах станок сеца моттиг дагаягIац сона. ГIо эшаш моттиг нийсъелча ак ца оалаш новкъостал лу. Цудухьа из хьинар а эздел а дола саг дукхавеза коллективана».

Заводе болх беча шерашка дукха пайдане хIамаш карагIдаьннад токара Аушевна. Из ва дика рационализатор. Зубофрезерни оправкаш хьаеча дукха болат доадора заводе 3—4 шу хьалха. Уж оатхалаш хьаеча дIадодача болата кхомбара наькъаш леха вьлар Хьусен. Уж цунна кора а дир. Боккха пайда бьлар цох предприятена. ХIаьта уж санна дола хIамаш дукха карагIдийннад Аушевна.

Болх чакхбаьча сихха цIабаха кийчлу завода болхлой, цхьабакъда, из массазза де вIаштIехьдалац Хьусена. Цеховой комитета председатела заместитель бIарга го йиш я из цехкома заседане дувцаш дола гIулакхаш къоастадеча. Бытовой сектора кулгалдеш ва из.

Хала хиннад Хьусена берал, цун дийтта шу далалехьа кхелхар да. Нана «Казахстана 25 шу» яхача заводе болх беш яр. ПхелагIча класе деша вагIар кIаьнк.

— ДIахо деша вIаштIехьдаьланзар са. — дагалувц Аушева— цIагIа хьажа саг вацар, нана могаш йоацаш яр.

Цхьан дийнахьа балхара цIаенача ший наьнага аьлар Хьусена: «Нани, со балха ваха воал, ялхайтта шу ма даьннадий са».

Иштта токара ученикалла балха вахар из мехкдаьттахоштa лаьрхIа электродвигателаш, кхы йола хIамаш еча заводе. Дукха ха ялалехьа токара говзал караерзаю цо мастера Ребенко Николай Яковлевича новкъосталца.

Сай хьехархо вIалла вицлац сона, — дувц Аушева, — дика саг вар Николай Яковлевич. — ХIанз пенсе ва из. Назране яхаш йола йоI йолча венавар из дIадахача шера. Со укхаза вахилга а хайна тха цIагIа бийса а яьккха мара дIаваханзар. Доккхал дора Николай Яковлевича со иштта йоккхача заводе болх беш хиларах.

ЯлхлагIча разрядах болх бе бокъо луш йола экзаменаш дIаеннай Хьусена дукха ха йоаццаш. Йоккха опыт йола говзанч хиннав цох, хIаьта из кхычарна боккхача безамца дIа а лу цо.

Укхаза хиннав цох коммунистически къахьегама ударник а.

Аушев Хьусена хьаьнала къахьегам дуккхаза белгалбаьхаб сийлен грамотащца. Цун наькха тIа леп Ленински Юбилейни медаль. ХIаьта бархIлагIча пятилетке дика къахьегарахи общественни балха тIа хьинаре дакъа лацарахи Къахьегама Шеча Байракха орден еннай цунна.

— Цу паччахьалкхен совгIаташа кхы а дикагIа къахьега декхарийла ву со, сай низи хьинари кходергдац аз кердача пятилетка план ханал хьалха кхоачашъяра, — йоах Аушева.

Р. ЦОЛОЕВ.

БАЬЦАДААРАШ — ПЛАНАЛ СОВГIА

«Орджоникидзевский» совхозе дикагIчарех я № 1 йола баьцадараш кхеду бригада. Сомий бешамаш в, баьцадараш а кхедеча бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхарех цаI я из.

ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера 850 тонн нарсаши, помидораши, хохаши, кабуци яккха езаш бар бригада членаш. Консервни заводашка а, «Горплодоовоща» тикашка а цар дIачуденчад 1110 тонн баьцадаараш. Кабуц хIанз а чуэцаш латт. 30 гектара тIа я кабуц. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача йоала кабуц 450—500 центнер я. Ши план кхоачашъеш хул из хьувкъам.

Р. НИКАРХОЕВ,
Самашкински хьун боахама лесничий.

Технологий котало

В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе я мехкдаьтта продукци арахецара 11 бетта план кхоачашъяь коллективаш. Царех я Кузьмин Александр, Агафонов Владимир керте латтача №№ 14, 4 йолча установкай коллективаш. КхоалагIча ноябре денз тIабоагIача бетта чотах къа а хьегаш 11 бетта заданел совгIа цар арахийцай итташ эзараш тоннаш мехкдаьтта сийрда продукташ. Иштта дика къахьегаш я Саурин Александр керте латтача газофракционирующи установка коллектив а. Цо дукха хIама ца эшшаш декабра эх бетта задани кхоачашъяьй.

З. ДОШУХАНОВА.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода цехашта юкъе яьржача яхье пятилетка хьалхарча шера ца хаддаш хьалха латташ хьайоагIа Атаруков Гаруна Ахьмада кулгалдеча шоллагIча цеха коллектив. Цо 11 бетта план 8-ча ноябре кхоачашъяьй. ХIанзлехьа планал совгIа арахийцай эзараш тоннаш мехкдаьтта продукци. Цул дукха тIехьабусаш бац цунца яхь лелаеча Колесников Анатолий Алексеевич керте латтача цхьоалагIча цеха технологаш а. 11-ча ноябре денз декабрь бетта чотах мехкдаьтта продукци арахецаш ба уж. Ер бутт боблехьа укх шера тIеххьарча бетта чотах итташ эзараш тоннаш продукци арахеца лерхI цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

МЕХКА ГIОЛЛА

ПЯТИЛЕТКА БОАХА ГIА

ПЕРМЬ. Камскии Воткинскии ГЭС-аша пятилетка хьалхарча шера планал совгIа 250 миллион киловатт-сахьат электроэнерги яьккхай. Из мел боккха толам ба хьахьокх укх бакъдолчо: иззал электроэнерги яккхара революци ялалехьа Урала. мел хиннача электростанцей шин шера болх бе безаргбар.

Камски энергетикий «къайлех» сенах латт аьлча, из латт цар агрегаташ сезона дика кийчъярах, эксплуатаци еча хана ханнахьа а технически доагIача тайпара а оборудованена доал дарах.

* * *

КИЗИЛЮРТ. (Дагестански АССР). Чиркейски ГЭС-а плотина чу Iойийллай бетона бIаь эзарлагIа йола кубометр. Сулак яхача лоаман хи тIа хьалъеча цу гидростанце мощность миллион киловатт хургья.

Цо лургья маьхагIа дарегIа йола электроэнерги, торо хулийтаргья Дагестана йокъал латтача районашка хий диллийта.

Станце хьалхара агрегат 1972 шера болх бе йолаялийта дош деннад гидростанци хьалъераша.

* * *

НОВГОРОД. Напряженена кIал оттаяьй кхоазткъа километр йIаьха йола Окуловка - Боровичи яхача электропередача лини. Цо торо лургья йоккхалга диллача областе шоллагIча моттиге латта Боровичи яха городи, кхы пхиъ промышленни райони энергеца Iалашъелга тоаде.

ПЛАНАШ КХОАЧАШЪЯЬЙ

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяраи пятилетка хьалхарча шера планаш ханал хьалха кхоачашъяраи яхье баьннача дуккхача областий юртбоахама къахьегамхоша дика чуйцад ялаташ, тIеххоачашъяьй паччахьалкхенга юртбоахама продукташ йоккхара планаш.

СМОЛЕНСКИ ОБЛАСТО ялат дIачуийдеча пункташка планал совгIа дIачуеннай 250 эзар тонн коартол, 24 эзар тонн баьцадараш, 5800 тонн сом.

АЛМА - АТИНСКИ ОБЛАСТА колхозашеи совхозашеи паччахьалкхенга еххай 16 эзар тонн коартол, 103 эзар тонн баьцадаараш, 44 эзар тонн комсаш.

Заготовительни пункташка Львовски областа колхозашкареи совхозашкареи дIакхаьчад 93 эзар тонн баьцадаараш, Житомирски областагара — 71 эзар тонн баьцадаараш.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

БАКУ. (ТАСС корр.). Газ яккхара шера план ханал хьалха кхоачашъяьй «Азнефть» объединене къахьегамхоша. Лаьттан ченашкара даьккхад 1390 миллион кубометр дерегIа дола доагори химически промышленноста йола дика бедали.

ПРОКАТЧИКИЙ ТОЛАМ

ЧЕРЕПОВЕЦ. (ТАСС корр.). Укх деношка Череповецки металлургически завода блюминге болх беча В. И. Шимова бригада боккха толам баьккхаб. БархI сахьата Къилбаседен Магнитка керттерча стано елар 6457 тонн болата заготовкаш — 1224 тонн планал совгIа.

Обжимни цеха коллектива чота тIа я планал совгIа яьккха 60 эзар тонн прокат. Шера тIайийца декхараш тIеххоачашдаьд.

ТУРКМЕНЕ ГАЗОВИ ИНДУСТРИ

АШХАБАД. (ТАСС корр. И. Масюков). Пхи шу даьннад Ачакски газоконденсатни моттигера мехкага эггара хьалха доагор кхаьча. Из яр Туркмене газови индустре юхьиг.

Ханал хьалха промысла проектни мощность караерзаяьй. ХIанз хIара деннеи бийсаннеи укхаза йоаккх 35 миллион кубометр газ. Ачеке болх беш я дукха газ луш йола 54 кIоарга скважина.

Газ яккхара интенсификаци ярахи керда объекташ хьалъярахи Туркмене пятилетка чакхйоалача хана Средняя Азия-Центр яхача магистральни газопровода деннеи бийсаннеи торгья 150 миллион кубометр газ, е хIанзарчул кхоззеи аккзеи дукхагIа.

АРМЯНСКИ ССР. Керттера рузкъа—лаьтта лорадара, цу тIа дIадийнар хьувкъийтара республика боахамашта доккха новкъостал ду лаьтта леладареи агрохимеи Iилма-тохкама институто. Кхашка, лабораторешка, экспериментальни базашка тайп-тайпара Iалама - боахама зонашка лаьттаех рациональни пайда эцара рекомендацеш увттаю цига. Мелиораце. биохиме лаьттан эрозеца лоаттабеча къовсама лоархIаме проблемаш къестаю. Институто оттаяь лаьтташ эрозеех лорадара методаши солончакаш йилара способаши толамца юкъекхувл колхозашкеи совхозашкеи. Хьалха пайда ца эцаш даьдача лаьтташа хIанз доккхий хьувкъамаш телаш гIадкхувл юртбоахама къахьегамхой.

СУРТА ТIА: хьалха хиннача солончакий лаьтташка хьахинна сомий беш.

Б. НЕМРУТА сурт.
ТАСС фотохроника.

КХОАНЕ ДАГА А КХОАБАШ ВIАШТIЕХЬБАККХА БОЛХ

ПАРТИЙНИ ВАХАР

Дукха тайп-тайпара, чоалхане да партийни собранешка комитетий заседанешкеи бюрошкеи дувца увттаду дешаш. Уж кийчдеча хана дуккхача нахаца вIашагIкхета, къамаьлаш де дезаш хул.

Цу хьалашка чIоагIа лоархIаме да гIулакх бокъонца довзар, дуккхача дешашта юкъера керттера дар белгалдаккхар. Цудухьа партийни балха планировани еча хана хоадамболлаш йолча системагIа леладе деза из гIулакх.

Укх тIеххьарча хана чIоагIдейна дIаотташ латт партийни балха перспективни планировани елга. Цу тайпара планироване ларде дувц коммунисташа отчетно-хоржамий собранешка тийнна предложенеш, парте съездийи КПСС ЦК Пленумийи решенеш.

КПСС XXIV съезд хинначул тIехьагIа къаьстта теркам тIаахийта баьннаб партийни организацешка шоай перспективага а хьожаш болх вIаштIехьбаккхара, производство дегIайоалаяреи наха кхетам балареи керттера проблемаш даим шоай балха юкъмоттиге лоаттаяра, деррига дешаш комплексно вIаший дувзаш, Iилман ларда тIа къоастадара.

Массехк шу хьалха партийни организацешка балха планаш бетта лаьрхIа мара увттаяцар, хIаьта цкъаза квартала. Цу тайпара планировани еча хана цхьадола лоархIаме дешаш бIарг тIа ца отташ дусар, хIаьта кхыдараш боарам боацаш дукха дувца увттадеш хулар. ХIаьта цхьайола партийни организацеш шоашка райкомо ер де, вож де аларга хьежаш хулар. Цу гIулакхо партийни организаце денал лохдарал совгIа, партийни собранеш ханханахьа ярах йола КПСС Устава пункт чIоагIа телха а йора.

Дале, партийни болх овсаре хилийтара динза даргдоаца гIулакх да перспективни планировани яра методага дикагIа хьажар. Города цхьайолча юххьанцарча партийни организацеша дуккхача даькъе цу положене дIадехараш дизза кхоачашду. Белгала да, ерригача парторганизацей балха планаш керттерча даькъе кхаь-йиъ разделах латтилга. Масала: организационно - партийни, партийно - политически, боахама кулгалдара.

Хьаьцаргья вай «Красный молот» заводе партийни балха перспективни планировани яра опыт. Укхаза парткомо ший балха план оттаеча хана шоай къестаде дезача дуккхача дешашта юкъера керттера дараш белгал а доахаш, уж кхоачашдара коммунисташ оарцагIбоах. Перспективни план оттаеча хана ерригача отчетни юкъа йола мероприятеш чIоагIъю укхаза, царех хIараяр кхоачашъяра ханаш теркал а еш. ХIаьта партийни конференцешкеи собранешкеи коммунисташа тийнна предложенеш ларде а лувцаш увттаю уж мероприятеш. Иштта чIоагIъю съездеи КПСС ЦК Пленумийи решенеш кхоачашъяра увттаю мероприятеш а. Оттаяь планаши мероприятеши партийни комитете йийца а йийце чIоагIъю. ТIаккха завода парткомо перспективни план ларде а лувцаш вахаро, хьалхашка увттаду дешаш юкъе кхухьаш хIара бетта къоастайий цхьан квартала лаьрхIа календарни план оттаю. Перспективнии календарнии планаши мероприятеши увттаеча хана моттигерча партийни органий решенеш а ларде лувц. Теркам тIаозаш да, уж мероприятеш увттаеш а, уж кхоачашъяра практически болх вIаштIехьбоаккхаш а шерра коммунистий актив завода парторганизаце юкъеозаш хилар.

Мероприятеш оттаяран уж кхоачашъяран бехктокхаме бола нах белгалбоахача хана хIаране деналга хьежжа тIадехк гIулакхаш. Дош кхоачашде аьнна тIаэцалехьа 15—20 ди хьалха из къоастадеш кийчо е болалу укхаза. Белгалъяь планаш а мероприятеш а кхоачашъяра тIахьожам лоаттабаран хоам баран завода парторганизаце балха юкъе дика вIаштIехьъяьнна система хьахиннай. Парткоме хьалха дийцача керттерча дешай хьанъеи тIаийяь мероприятеш кхоачашъярахи цахаддаш коммунистий собранешка, цехови парторганизацешка докладаши хоамаши деш хул завода парткома членаш. Иштта цу балха юкъеоз цехови парторганизацей секретараш, партгруппоргаши дуккхача нахах латта активи.

Партийни балха перспективни планировани яра цу заводера яр санна методика я городерча дуккхача кхыча юххьанцарча партийни организацешка а. МоллагIа план перспективни яр а тIехьа ший мела оагIош йолаш хила тарлу. Бухсоццача кхаьчача керттера дар да кхоачашде лаьрхIар нийса чакхдаккхари из деча хана дикагIа дола наькъаш белгалдахари. Перспективни план кхоачашъелга партийни вожакаи цун активаи гIулакх вIаштIехьдаккха харахи хIара коммунист хIанзалца хьа даьчуни дIахо йодача хана де дезачуни анализ е кийча хиларахи тийша да, е вешта аьлча вахаро денна хьалхашка увттаду декхараш кхоачашдара организационно - партийни балха эгара эффективнегIа йола формаши методаши оперативно хьалаха харца.

Лакхе вай дийцар, юххьанцарча партийни организаце перспективни план дуккхача даькъе кхаь-йиъ пунктах латташ йолга, коллектива гIулакхашцара керттера дешаш чулоацаш из хилар. Цунца дувзаденна цхьаькха цхьа масал доаладергда вай Грозненски аьшкабетонни конструкцей завода юххьанцарча партийни организаце балхах лаьца (секретарь нов. В. Жмаев). 1967 шера денз перспективни планировани балха юкъейоалаяьй укхаза, цун чулоацама принципаш лакхе вай йийцараш санна я, бакъда цар плана шоллагIча раздело къаьстта теркам тIаоз. Цига белгалдаьд: «Завод кердача система планированехи экономически стимулированехи толамца болх бе яккха». Шеко яц, из дош хIанз цар балха тIа эгара лоархIамегIа долга, коллективе бу берриге организаторски политически болх из гIулакх кхоачашдара тIаберзабе безаш болга.

Перспективни план оттаяра творчески болх вIаштIехьбоаккхе, парте программни документашца дувза а дувзаш гIулакхашта кIоарга анализ еш, цу балха юкъе шерра коммунистий актив озаш хуле план а дика оттаю из кхоачашъяра хьалаш а Iалашду.

Дика дар гIулакх массанахьа иштта леларе. Городерча цхьайолча партийни организацеша оттаеча планаша Iалаьмате дукха дешаш чулоац, уж кхоачашде низ дIа а кхоачаргбац, хIаьта цу дешаех дукхагIа дараш перспективни а доацаш деннарча гIулакхашца дувзаденна а да.

Иштта, масала, «Октябрьнефть» НГДУ 1971 шера лаьрхIа оттаяь перспективни план 99 доши мероприятии чулоацача итт разделах латт, царна юкъе дувц отчетно - хоржамий собранеш е езаш хиларах а. Иштта оттаьча плана юкъера хала да керттера декхар белгалде.

Цхьайолча парторганизацеша мероприятеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабара дешаш организационно - партийни балхаца а доацаш къаьсттача раздела юкъекхухь. Из нийса деш хIама да, хIана аьлча тIаийца решенеш кхоачашъелга дуккхача даькъе тIахьожам лоаттабарах тийша да.

Б. АЛЬМУРЗИЕВ,
КПСС обкома организационно-партийни балха отдела инструктор.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 14 октябре «Сердало» газета тIа араьннаяр «Бераш юстара дисад» аьнна корта а болаш йола М. Караева статья. Укх дешара шера Наьсарен Iаьлий-Юртара цхьадола бераш деша ца долхаш дисар дувцаш яр из. Цу статьях лаьца Наьсарен района халкъа дешара отдела заведующе нов. Мальсагова укх тайпара хоам бу редакцега:

1971 шера 14 октябре «Сердало» газета тIа «Бераш юстара дисад» аьнна корта а болаш араьннача статья тIа дийцараш бакъдий хьожаш хиннай района халкъа дешара отдел. Уж бакъда. Iаьлий-Юртарча юкъерча школе деррига бераш дешара юкъеозара Закон кхоачашдара дош къахьегамхой депутатий райсовета заседане 2 ноябре дийцар. Iаьлий-Юрта Совета председателa нов. Евлоевнеи Iаьлий-Юртарча юкъерча школа директора нов. Цокиевнеи бехк бир.

ХIаьта деша ца долхаш дисача берий даьщца-ноаношка уж деша дахийтара бола кхетам болх беш да тхо».

ГIишлошъераш хьалха ба

ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъе аьнна декхараш тIаийцад «Чечингсельстрой» треста СМУ-4 гIишлошъераша. ГенподрядагIа гIишлой балхаш дара 10 бетта план дикка тIеххоачаш а еш планал совгIа даь балхаш 90 эзар сома маьха да. Шоай ницаца гIишлой-монтажни балхаш дара задании а ханал хьалха кхоачашъяьй управлене гIишлошъераша. Заданел совгIа даь гIишлой-монтажни балхаш 111 эзар сома маьха да. Уж толамаш доахача хьинаре къахьийгад Хрусталев Александр, Чемаева Iайна, Чаадаева Георгина керте латтача каменщикии, отделочникий бригадаша.

Т. ЕЖОВА,
«Чечингсельстрой» треста СМУ-4 экономист.

ДоагIаш денна совгIат

ЧIоагIа хьинар эйденна къахьегаш ба «Октябрьнефть» мехкдаьттеи гази йоахача управлене мехкдаьттахой. Укх шера кхоалагIча квартале даьхача толамий итогех цунна хьожайир СССР мехкдаьтта пормышленноста министерствай мехкдаьттеи химически промышленноста болхлой профсоюза ЦК хьалхара ахчан премии карара кара тела ЦIе байракхи. ХIаьта КПСС Грозненски горкомеи къахьегамхой депутатий Грозненски горисполкомеи решенеех цунна елар парте горкомеи горисполкомеи карара кара тела ЦIе байракх.

Уж совгIаташ доагIаш деналга къаьста хьахьокхаш ба цу управлене мехкдаьттахоша хIанз доаха къахьегама толамаш а. Мехкдаьтта даккхара 10 бетта план 103,7 процент кхоачашъяьй цар, планал совгIа даькха мехкдаьтта 36477 тонни 11 миллион совгIа кубически метр гази я. Социалистически яхье хьалхара моттиг лелаю цхьоалагIча, шоллагIча, кхоалагIча районии инженерно - технически службай, прокатно - ремонтни цехий коллективаша.

И. ГЕНЕРАЛЕНКО,
«Октябрьнефть» НГДУ юрисконсульт.

Управлене автоматизировании системашта лаьрхIа периферийни оборудованеи оргтехника средствай специализировании выставка хьайийллай Ленинграде «Системотехника -71» яхаш. Цунна юкъе дакъа лоац 14 мехкарча, цу даькъе США-рча, ФРГ-ерча, Италерча, Францерча, Голландерча 150 производственни фирма.

СУРТА ТIА: выставка цхьан зале.

С. СМОЛЬСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

ШИЙ СИЙ ДАЬККХАД ХЬАВАС

Ерригача Наьсарен районе дика йовзаш я «Октябра 40 шу» совхоза кхоалагIча отделенера шурий-товарни ферма доярка Хасиева Мовлий Хьава. 1959 шера йолаеннай Хьава доярка лла болх бе. Юххьанца из болх бе йолаелар МалгIабика района «Ингушский» совхозе. Денгара-денга лакхлора Хьавас хIара Iаттагара йоаккха шура. Iалаьмате чIоагIа езаш яр из цунца балха хиннача новкъосташта а, боахама кулгалхошта а. Ше езалургйолаш гIулакхаш дар цо цига леладаьраш. Нагахь санна, доярка цамогаш хинна гIулакх нийседелча, дог раьза долаш цу дояркай доаханга хьожар Хьава.

«Халонаш нийслора юххьанца, — дувц Хьавас, — балха опыт яцар, шура дукхагIа лургйолаш малагIа гIулакхаш леладе деза хацар. — Цхьайолча хана хеталора булургбий - хьогI сога е болх аьле. Иштта уж уйлаш кега а енна со хьувзача хана, ферма бригадира аьлар сога «Хьава булургбац сога ер яхаш хьай болх мел а ца болийташ берригa низ, уйла тIа а яхийте болх бе, оаха массане а хьона ховш доацар хьехаргда, гIо а дергда». Иштта йолаелар со болх бе. ШоллагIча шера, ханал кхойтта ди хьалха шура яккхара шера план кхоачашйир аз.

Иштта толамаш дахарах Сийлен грамота елар совхоза парткомо Хьавайна цу шера. 1961 шера, ше яьхача а кхийнача а хьамсарча ТIой-Юрта хьалъера Хьава. Ше укхаза хьакхоаччаше а «Октябра 40 шу» совхозе доярка лла балха ера. Из болх бе йолалушше хайра ферма кулгалхошта Хьава балхах кхеташ йолга. Ше оттаьча графикагIа хIара Iаттага хьаже чакхйоалар Хьава. Нахаца безамеи тIереи йолаш, къонача доярка шта гIо деш, ца ховр дIахьехаш хиларах езаелар массанена укхаза а. Шера доккхий социалистически декхараш тIаийду Хьавас. Цхьаккха шу дIа а дахийтадац, толамашца уж кхоачаш ца деш. Масала: 1966 шера, хIара Iаттагара цо яьккхар 2700 килограмм шура, социалистически декхараш 2000 килограмм долча. Цул хьалхарча шерашка а даьхадар Хьавас дика толамаш. Цудухьа, 1966 шера, Къахьегама Шеча Байракха орден елар Хьавайна. Кхы ший болх мел ца болийташ къахьегарах 1970 шера Ленински юбилейни медаль елар, укх шера Ленина орден елар Хасиева Хьавайна. Цу дезача совгIато дог ура а оттадаь, кхы дикагIа къахьегаш я из. ХIара Iаттагара 2400 килограмм шура яккха декхараш тIаийцад Хьавас укх шера. Итт бетта хIара Iаттагара цо яьккха шура дукха хIама ца эшаш 2900 килограммага дIаккхоач. Иштта толамаш доахаш, массанена ше езайолийташ хьайоагIа Хьава. Хьава 7 бера нана я. Царех 5 деша дагIа. ЙоккхагIа йола Марем, ший нахна професси еза а енна, ший нанас къахьегача ферме доярка лла болх беш я. Шера план итт бетта кхоачашъяьй Марема а. ХIара шерра-шера 8—9 газети массехк журнали яздайт Хьавас. Укх шера а яздайтад Хьавас, «Правда», «Грозненский рабочий», «Сердало», «Ленинан некъ» яха районни газети, иштта кхы газеташ, журналаш.

Б. ГАСАРОВ.

ТВОРЧЕСКИ КЪАХЬЕГАРАШ

ХIара предприятена лоархIаме да рационализацеи изобретенеи болх лерттIа вIаштIехьбаккхар. Цу даькъе дукха балхаш ду «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш творчески къахьегаш дукха мехкдаьттахой ба тха управлене. Укх шера 110 рационализаторски предложени кийч а яь производствана юкъеяхьеи 140 эзар сом паччахьалкхен ахча кходеи лаьрхIад цар. ТIаийца уж декхараш тIехкхоачашдара дукха мероприятеш производствана юкъекхухь мехкдаьттахоша. Къахьегама овсарле лакхъяра керда техникеи технологии производствана юкъекхухь цар, зехьа йовш йола балха ха дукха кхою.

Пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра москвичашеи ленинградцашеи дIайолаяь инициатива раьза хинна хьаллаьцар мехкдаьттеи гази йоахача управлене коллективо. Шу долалуча хана тIаийцача декхарашка юха а хьажа а хьежа доккхагIдараш тIаийцар цо. Шу чакхдалалехьа 140 рационализаторски предложени, 5 изобретени производствана юкъеяхьеи паччахьалкхенна кходеи дош делар творчески къахьега Iемараша.

Тха рационализаторий болх тIаберзабаь ба мехкдаьттеи гази йоахача управлене массайолча участкашкарча торонех бизза пайда эцара, бедали материалаши кхояра. Укх шера тха управлене чакхдаьккхад рационализаторски болх дикагIа вIаштIехьбаккхара дола цIи хьажара конкурс. Цул совгIа лаьттан кIалхара скважинашта капитальни ремонт яра йолча Ерригсоюзни конкурсе а дакъа лоацаш ба тха мехкдаьттахой. Рационализаторски болх дикагIа малагIча цехо, е предприяте вIаштIехьбаьккхаб хьожаш хан-ханнахьа итогаш ю конкурса.

Скважинашта лаьттан кIалха капитальни ремонт яра кхайкаьча Ерригсоюзни конкурсе дакъалоацача «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша кийч а яь производствана юкъе йихьай паччахьалкхенна 200 эзар сом пайда беш йола 15 рационализаторски предложени. Цул совгIа вай мехкарча цу конкурсе дакъалоацаш болча мехкдаьттахошкара оаха хьайийцай 29 рационализаторски предложени, царех 9 предложени хIанзлехьа производствана юкъейихьай. Цар паччахьалкхенна шера беш бола пайда 56 эзар сом да.

Тха управлене дикагIболча рационализаторех лоархIаш ба А. Г. Трегубов, М. Н. Влизько, И. С. Серебряков, Ф. Д. Дворовчиков, Х. В. Лауров, М. М. Монахов, Н. И. Крахмаль, кхы дуккхабараш а. Цар кийч а яь дукха лоархIаме предложенеш производствана юкъейихьай укх шера.

Боккха лоархIам болаш яр С. Я. Паука, М. Н. Влизько, Б. З. Козырева енна рационализаторски предложени. Цо паччахьалкхенна 10144 сом пайда бир.

Укх шера тха управлене мехкдаьттахоша кийчъяьй 133 рационализаторски предложени, царех производтвана юкъейихьай 110 совгIа предложени. Цар паччахьалкхенна 390 эзар сом пайда баьб. Иштта дика болх барах «Малгобекнефть» НГДУ рационализатораштa хьожаяьй СССР мехкдаьтта доахача промышленноста министерства ахчан премии.

Рационализаторски болх дика вIаштIехьбаккхарца белгалъяьнна я № 2 йолча районни инженерно - технологически служба коллектив.

МалгIабикерча мехкдаьттахоштеи новаторaштеи укх шера хьалхашка латтараш бехктокхаме декхараш да. Уж толамца кхоачашдара кхетамца вIаштIехьбаккха беза управлене хIара участкера творчески къахьегам. Цу даькъе дукха кхетама балхаш ду хIанз управлене болхлошта, инженерно - технически болхлошта юкъе, къоастаде деза дешаш дIадовзийт царна. ХIаьта рационализаторий материальни безам совбаккхара де дезачуи а чIоагIа йоакхо ю.

Рационализаторий болх кхы а дикагIа дIабахьа йиш яр нагахь санна цу балха тIа цхьадола кхоачамбоацараш децаре. Касткаста моттигаш нийслу рационализаторски предложени производствана юкъеяхьара инструкцеш телхаеши рационализаторски предложенех йоагIа поощрени ца еши.

Цхьайолча моттигашка тIехьатетт хьачуеннача рационализаторски предложене бу пайда меллаб хьожилга. Цо мел экономи ю ца а хьожаш предложени хьанйеш а моттигаш нийслу. Цудухьа хац мел боккха лоархIам болаш я хьачуенна предложени, цох цунна мел премии йоагIа. Рационализаторски болх къаьстта эсала вIаштIехьбаьккхаб электрооборудоване прокатно - ремонтни цехеи, электрооборудованеи энергетикаи прокатно - ремонтни цехий коллективаша. Цхьаккха предложени яц цу шин цехера хьаккхьача, кхыметтел рационализатораш а бац цига. Дукха ха йоацаш тха управлене хиннача техсовете дийцар цу шин коллективо рационализаторски болх мишта вIаштIехьбаьккхаб.

Х. ТУТАЕВ,
«Малгобекнефть» НГДУ рационализацеи Iилман - технически информацеи воккхагIвола инженер.

Грозненски «Нефтехимзаводчасть» завода болхлоша чIоагIа лоархIаш сий деши ва къона токарь комсомолеи Умаров Ширвани. ХIанз тIалоагIчаш шера чохь къахьегаш ва из. Иштта болх бар бахьан долаш коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай цунна.

СУРТА ТIА: ше кийчъеча продукцега хьожаш ва токарь Ш. Умаров.

И. Плиева сурт.

Мишта кхоачашду тIаийца декхараш

ЛЕХАЧОА КОРАДОАГIА

ИйслагIча пятилетка хьалхара шу чакхдала юхейисар дукха ха яц, цудухьа В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо тIагIертта къовсам лоаттабу дерригача технико - экономически хьокхамий шера плани тIаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара. Цу даькъе ди тIехьа шерагIа яржаш латт социалистически яхь завода технологашта юкъе.

Укх шера доккхийи бехктокхамеи декхараш тIаийцад завода мехкдаьтта чакхдоахараша. Ханал дуккха а хьалха шера план кхоачаш а еш планал совгIа массехк миллион сома маьха мехкдаьтта продукци арахеца дош деннад цар. Цул совгIа планал совгIа продукцена реализаци ярах, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах укх шера кходе лерхI заданел совгIа 400 эзар сом. Къахьегама овсарле 11 процент лакхъяра, производствана юкъеяхьа лаьрхIар массехк организационно-технически мероприяти я.

ДIабахача итт бетта даьхача къахьегама толамий итогаш яьчул тIехьагIа къаьста гучадаьннад тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдергхилар. Продукцена реализаци яра 10 бетта задани 101,2 процент кхоачашъяьй завода коллективо. Ханал хьалха мехкдаьтта продукци арахецара итт бетта план кхоачашйир завода ерригача технологически цехий коллективаша. Царна юкъе лаьржача яхье хьалхара моттиг лаьккхай коммунист Литвинов Василий Алексеевич керте латтача кхоалагIча цеха технологаша. Продукцена реализаци яра 10 бетта задани ханал 14 ди хьалха кхоачашйир цар. Царел дукха тIехьаюсаш яц Бычкова Раиса Аверьяновна керте латтача 4-ча деха коллектив а. Цо 20 октябре кхоачашйир 10 бетта план. Иштта дика къахьегаш ба Исаков Александр керте латтача № 3-4 йолча установка технологаш а.

Социалистически яхье хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба технологаш: Сенатов Виктор, Асатуров Лев, Константинов Александр, Мулындин Александр, кхыбараш. ТIехдика къахьег Ахмадов СаIида, Ковалева Юлияс, Рахматулин Рашида, Хорошев Юрас кулгалдеча технологий бригадаша а. Технологий тешаме гIончаш ба шоллагIча цеха слесарь Олдашев Николай, кхоалагIча цеха слесарь Гончаров Георгий, ворхIлагIча цеха слесарь Павлов Михаил, кхыбараш. Масазза а тешаме хул цар ремонт яь оборудовани.

ПаргIатеи самукъеи хул завода технологаша КИП-а цеха прибористаша Циркунович Эдуарда, Кутлугузин Бориса, энергоцеха электромонтера Назаренко Михаила, Неумоин Георге дежурство дIахьоча хана. Цар дежурствагIа энергооборудованена тIахьожамеи автоматикаи приборашa масазза а нийса болх бу. Нагахь ца ховш а кхоачамбоацар нийсделча сиха дIадоаккх цар из. Уж тайпа балха тIа хьалха латтараш дукха ба тха заводе.

Къахьегама овсарле лакха хиларах кхоачамбаь Iац завода технологаш. Цар чIоагIа къовсам лоаттабу дIадода доагор, реагенташ, электроэнерги кхояра. Итт бетта планал совгIа 1500 тонн доагор кходе социалистически декхараш тIаийцадар завода технологаша. Уж декхараш дикка тIеххоачаш а деш итт бетта цар кходаьд 2 эзар тонн доагор, 14 эзар гикакалорий Йовхала энерги, цхьа миллион совгIа киловатт-сахьат электроэнерги.

Ши-шегIа хьахиннадац уж къахьегама толамаш, цар керттера бахьан да къахьегама овсарле лакхъяра, иштта производства экономически эффективность лакхъяра тIаерзаяь дукха организационно - технически мероприятеш чакхъяхар. Царех керттерчарех цаI я укх шера атмосферно - вакуумни установкана реконструкци яр. Из бахьан долаш цу установка коллективо арахеца продукци шозза дукхагIа я хIанз. Дикка дукхагIа чакхдоаккх заводва коллективо а мехкдаьтта. Боккха пайда баьннаб каталитически крекинга установка кердача лакха октанови катализаторца болх бергболаш яккхарах. Из бахьан долаш дукхагIа арахеца йолаеннай цига мехкдаьтта сийрда продукци, 1,3-зза дукхагIа арахец бензин а. Лакха актанови катализаторца установка болх бе йолаялийта процесс 2 кIира чакхъяьккхар. Из мероприяти чакхйоаккхача хьинаре дакъа лаьцар завода керттерча инженера Петров Виктор Павловича, установка начальника Гречкин Юрий Ивановича. Уж санна йола мероприятеш кхы дуккха а чакхъяьхай тха заводе.

Укх тIеххьарча хана заводе чIоагIа йоакхо ю къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара дешашта а. Хьалха дIаяхача хана кокс арахецача производстве болх беш яр технологий, ремонтникий, кокс Iобоассаберий кхо бригада. Царех хIаране ше-ший декхараш кхоачашдора. Цхьайолча хана нийслора цхьан бригадеха нах ца тоъаш, хIаьта а ше-ший декхараш мара кхоачашдацар царех хIаране. Цу балха анализ а яь кхоккхе а бригада вIашагIтехар, из даьр яр заводской НОТ-а лаборатори. Уж вIашагIтехачул тIехьагIа кхычахьа балха баха йиш йолаш мукабаьлар цхьабола болхлой, уж декхараш цар толамца кхоачаш а дора. Цу тайпара мероприятеш чакхъяьхай заводе къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара кхы дуккха а.

Социалистически яхь вIаштIехьъяккхар тIа-тIа тоадара доккха новкъостал ду заводе болх беча наьха технически а юкъара образоване а знаней боарам лакхбаро. Из болх дика вIаштIехьбаьккхаб заводе. Заводе болх беш я болхлой квалификаци лакхъяра, дикагIйола методаш йовзийтара йола курсаш. Укх шера курсашка дешаш хиннав 718 болхло, шера тIаийцача декхарех деша дезаш хиннараш 700 саг мара воацача.

Уж къахьегама толамаш доахача хьинаре дакъа лаьцад завода рационализатораша. Укх шера цар кийч а яь производствана юкъейихьай 628 рационализаторски предложении 4 изобретении. Къаьстта дика къахьегаш я № 21 йолча установка начальник, рационализатор Л. П. Кузина. Цо енна 11 рационализаторски предложени производствана юкъейихьай укх шера, 12 рационализаторски предложени кийчъяьй № 7 йолча установка начальника Л. П. Зацепина, 10 предложени кийчъяьй энергоцеха начальника В. В. Волобуева, иштта кхы дуккха а предложенеш балха юкъе кхихьай завода рационализатораша. Из бахьан долаш укх шера кхоянь электроэнерги 4 бIаь эзар киловатт-сахьат, Йовхала энерги 16 эзар гика-калорий, кхоянь балха ха 9 эзар сага-сахьат. Иштта да рационализатораша даьха толамаш.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара чIоагIа къовсам лоаттабу энергетикаша, ремонтникаша. ХIаналехьа коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай 1865 болхлочоа, коммунистически къахьегама сийлен цIи еннай иштта 9 цеха, 68 установка, 113 сменан бригадаи коллективашта.

Ер шу доладелча денз тха заводе производствана юкъейихьай 36 организационно - технически мероприяти, цо вIаштIехьдалийтад завода коллектива къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 11,8 процент лакхъе. Из хуш тIаийцача социалистически декхарех лаьрхIачул 0,8 процент лакхагIа. ХIаьта болхлой алапи соахка 10 бетта хинначул 4,7 процент мара лакхденнадац. Къахьегама овсарле лакхъяра боккха лоархIам болаш гIулакх да болхлой йоакхо яр а. Укх шера тIаийцача социалистически декхарех салоIача цIеношка, санаторешка, туристически базашка бахийта лаьрхIа хинна болхлой, инженерно - технически болхлой, гIулакхера нах 700 саг вар.

Цхьабакъда даьха къахьегама толамаш дика дале а цхьадола кхоачамбоацараш нийслу тха балха тIа. Укх шера планал совгIа паччахьалкхенна 400 эзар сом пайда бе социалистически декхараш тIаийцадар тха коллективо. Кийча продукци дIаяхьара гIулакх потребителаша дика вIаштIехь ца даккхар бахьан долаш уж декхараш кхоачашдеш дац. Цул совгIа дуккха хьовзамаш ду ханнахьа бедал Iалаш ца яра гIулакхо а. Уж а кхы а бахьанаш нийсдаларах предприятена дукха зенаш хул.

Р. МАРТИРОСОВ,
В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода керттера технолог.

ПОЛИТИЧЕСКИ ЗНАНЕШ ЛАКХЪЮ

Советски халкъо КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра тIагIертта къовсам лоаттабеча хана дIадоладеннад политпросвещене керда дешара шу. Укх дешара шера керттердар КПСС XXIV съезда материалаш Iомаяр да. 1971—1972 дешара шу дIадолалуш хьа а хержа районе болх беш волча 45 пропагандистех 44 лакхера образовани йолаш ва, царех ахаш 3—10 шу пропагандистски балха стаж йолаш а ба. Комсомольски 12 пропагандистах 8 коммунист ва, царех 7 институташ яха а, лакхера дешара заведенеш чакхъяха гарга болаш а ба. ДикагIа болча идеологически болхлоех вIашагIъеллай 15 сагах латта методически совет. Цу совето новкъостал лоаттаду пропагандисташта, районе ховзагIчар опыт дIайоаржаергья.

Эшаш йола дешара планаши программаши хьалхе а Iалашъяь дIаеннай. ХIанз районе болх беш я 7 юххьанцара политшкола, 12 марксизма - ленинизма лардий школа, 25 семинарски группа. Цу ерригача формашка политически знанеш лакхъеш 1033 саг ва. Царел совгIа экономически знаней лардаш Iомаеш я 21 школа, коммунистически къахьегама 3 школа, КПСС XXIV съезда материалаш Iомаеш кхалнаха лаьрхIа 5 школа а я. Къаьсттача планагIа марксистско - ленински теори Iомадеш ва 37 коммунист. Районе болх беш я партийно-боахама школа а. Укхаза дешаш волча 43 коммуниста Iомаергья марксистско - ленински теоре актуальни проблемаш, XXIV съезда решенешка хьежжа КПСС политика 12 политкружокашка дешаш ва 299 комсомолеци кагирхой.

Дешара шу дика вIаштIехьдаькха дIа а доладаь, хIанз дешаш а ба ДСУ-2 (пропагандист нов. Х. Яндиев), ПМК-432 (пропагандист нов. М. Котиев), «40 лет Октября» яхача совхоза (пропагандист нов. Б. Баркинхоев), районо (пропагандист нов. Х. Местоев) ладувгIархой. Иштта дика лел политдешар Наьсар-Кертерча юкъерча школе (пропагандист нов. М. Льянов), Наьсарерча юкъерча школе (пропагандист Б. Дидигов), совхозтехникуме (пропагандисташ нн. Х. Ганижев, Б. Чабиев).

Къаьстта теркам тIалоаттабу КПСС райкома пропагандаи агитацеи отдела экономически дешар районе гIолла шерра доаржадара. 547 саг ва цу политдешара форма чулаьца. Района политпросвещене кабинето могадаьд ладувгIархоша рефераташ кийчъеш шоай новкъосташта хьалхашка докладаш яр.

Партийни организацеш, пропагандисташ декхарийла ба ладувгIархошта партийни съезда решеней чулоацам кIоаргга дIабовзийтаргболаш кийчъе занятеш. Парте лоархIаме теоретически политически документаш айхха вахарца дувза а дувзаш юкъарча боахама къахьегама овсарле лакхъяра наьха теркам тIаозаш хила деза деррига дешар. Из декхар лерттIа кхоачашдергда пропагандиста, нагахь санна хIара аргIанарча занятена ше кийчлуш, теоретически материал а, литература а дика Iомадойя, хIаьта цахаддаш шийи знанеш лакхъеш из хуле.

Тха партийни организацеш партийни а комсомольски а политдешара пропагандисташта новкъостал деш а, эшаш бола тIахьожам лоаттабеш а я.

Ю. АРАПИЕВ,
КПСС Наьсарен райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместитель.

ГIОМАРАШ СОЦАЯЬЙ

«Союздорнии» института Iилмахой предложенегIа кийчъяь наькъа йистошкара михо удаю гIомараш чIоагIъяра керда метод «тIехдика» чакхъяьннай экзаменах.

Алма-Атара Капчагае бодача автомобильни наькъаца ткъаь итт гектар моттиг дIалоацача участкашка цкъа дIайийча дуккхача шерашка тIаювла баьцаш дIайийнай. Цул тIехьагIа битумни эмульси а теха хин раствор мохкаяьй цу лаьтта. Из бахьан долаш лаьттанна тIагIолла ши сантиметр гаргга сома чIор а лоацаденна, цо бIаьстан юхьо хьекхача михашка дIа ца дохьийташ лорадаьд фу. Цо лора а еш массанахьа а цхьатарра тIаьяннай баьцаш, хIаьта гурале цар овлаша геттара дика чIоагIбаьб гIомарий тIагIоллара тIоа.

Керда метод, специалисташта хетачох, иштта дика я машеннаькъий йистошкарен гIомарий аренашка гIолла йолхача мехкдаьтта, газови, хин проводай трассашкарен гIомараш чIоагIъяра а.

(ТАСС корр.).

Алма-Ата.

АВТОМАТАШ–ПРОМЫСЛАШКА

Пхи бIаь скважин дIахеттай «Челекеннефть» управлене цхьоалагIча промыслерча управлене пультах. Прибораша вахтенни операторага цу сахьате хоам бу скважина вIаштIехьа ца хиларах, цунга торо хулийт, залера ара а ца воалаш, технически процессага хьежа.

«Спутник» яха, бустам боаха массеха автоматизированни установка болх бе йолаеннай мехкдаьтта доаллача Котурдепински яхача моттиге. Цу тайпара хIара установка 14 скважино беча балхага хьеж. «Нефтяник» яха промыслови автоматически телемеханика юкъейоалаеш я Котурдепе. Из болх бе йолаялийтарца ерригa «Спутникаш» цхьа система а яь вIашагIтохаргья.

Автоматизацеи механизацеи йиш хилийтай ши бIаь совгIа специалисташ мукъабаха а производства кхыча участкашка балха хьежабе а.

(ТАСС корр.).

Небит-Даг (Туркменски ССР).

ПЛАН КХОАЧАШЪЮ

ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера «Гастрономий» торга болхлошта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха йоагIа № 9 йолча тика коллектив. Укх бетта 20 ди тIаккхоачаш шера план кхоачашъе лерхI цо. Шера планагIа бахача нахага цхьа миллионни 647 эзари сома маьха кхачан товараш дохка дезача хIанз хIанзле а цхьа миллионни 620 эзари сома мах бе вIаштIехьдаьннад цун. Иштта хьинаре къахьегаш хьайоагIача коллективана укх шера кхоалагIча квартале доккхий къахьегама толамаш доахаш а торговле культура лакхъеш а белгалъяларагIа шоллагIа моттиги ахчан премиц елар. Укхаза белгалбаьнна дика къахьегаш хьайоагIа йоккхагIа йола продавец Кровец С. А., продавец Ромохова В. Д., кхыбараш.

Цхьайтта бетта план кхоачашъе гарга я №№ 1, 2 йолча тикай коллективаш а.

М. БОТОВ.

Московски инженерно - физически института Iилма «арсенала» ядерни реакторо кIийлен тIа хьаьь дешара тохкама центр тIаккхийттай.

Из центр хьалъяьй хургболча инженерашка - физикашка кIоаргга торетически знанеши чIоагIа практически навыкаши кхачийтар духьа. Центре дергдола тохкамаш йоккхагIйолча курсашкарча студентай занятей программана юкъедахийтад.

Керттерча реакторал совгIа дешара - тохкама центре болх беш кхы цхьаьнха шийи тайпара йола «минереактор» «Лада» я. Физика процессаш Iомаяра лаьрхIа я из. Студенташта я экспериментальни результаташта обработка яра аша йонизирующи излучене йлаборатории вычислительни машинеи.

СУРТА ТIА: керттера реактора сурт. В. Зубарова сурт. ТАСС фотохроника.

ДИКА ДОАКЪАР–ДУКХАГIА

Хьайбай продукци дIахо дукхагIа яха аьнна декхар оттадаьд юрта боахама болхлошта хьалхашка. Из кхоачашдулургда кхоачам хиллал долча дикача, аминокислотни, витаминни, минеральни составага диллача тоаденнача доакъарашца хьайбаши коа тIара оалхазараши Iалашдара чотах.

Доакъарий рационаш тоаяра хIанз боккхача лоархIаме да эггара хьалха хьекхача баьцех белково-витаминни хьоар дукхагIа дахар.

Даьча тохкамаша хьахьекхад, боахаме кхоачам болаш баьца хьоар хуле, хьаккхарчашта оттаьча рационацара 20—25 процент, хIаьта доаханиеи коа тIарча оалхазараштеи оттаьча рационацара 40—50 процент концентрированни доакъараш хувца йиш хилар.

Шелковской района боахамаша боккха толам баьккхаб укх шера баьций хьоар даккхара гIулакха. Цу района Ленина цIерагIча колхозе нийсвеннаволаш хьоар кийчделга мишта вIаштIехьдаьккхад хьежар со. Из цига АВМ-04 марках йолча агрегатаца кийчду. Из дика, балха овсарле лакха йолаш агрегат я. Цахаддаш кхаь сменагIа болх байтача цунца 6—7 тонн хьоара кийчъюлургья.

ПланагIа кийчъе лаьрхIар 300 тонн яр, хIаьта кийчъяьр 360 тонн я. Цхьабакъда иззал кийчдаь а ца Iе йиш йолаш дар, йоах машинисташа - операторашa П. Костиковеи А. Ирулинеи. Технологически торонашка хьежжа — кхаь сменагIа цхьанна а дийнахь болх баьбац агрегато, дукхагIча хана шиш сменагIа баьб из. Агрегата тIа массаза а болх бе цхьа нах оттабаьбац, хувц-хувцаш байтаб царга болх, баьцаш хьокхаш, оаташ, тIаозаш бола механизатораш а хиннабац массаза цаIаш. ХIаьта эггара кертердар, баьцаш йокъаеча агрегатах пайда дикагIа эцараи ма могга дукхагIа тIехдика хьоар дахараи моша конвейер хьаьяц болх мел беча хана моша буц цахаддаш тIаккхухьилга Iалашдергдолаш.

Ховш да, цхьа центнер баьца хьоар кийчдара 4—5 центнер кертерча ... да хьекхача мошача баьца эшаш хилар. Масала, нагахьа санна цхьан агрегатаца деннеи бийсанней 7—8 гонн хьоара яккха безам бале 350—400 центнер баьций эшаргья, вешта аьлча хIара гектара тIара 100 центнер йоалаш йола 3,5—4 центнер.

Люцернаи клеверои лорд хийцачул тIехьагIа къаьллаьца йоаккха ха итт дин байсен гаргга мара яц, шудухьа уж 40 гектарал кIезигагIа йоацаш дIае еза.

Вай республика дукхагIа йолча районашка май бетта юххье денз декабрга кхаччалца болх байта йиш я агрегаташка.

Хьалхара баьцаш хьокхаш йоаккха ха итт денал тIех йIаьхъяла йиш ца хиларах а хIаьта цIаькха хьокхаргйола баьцаш моттигерча хьалашка хьежжа 30 — 45 ди даьлча мара хьокхаргйолаш ца хиларах а, хьоар доаккхаргдола культураш тоъал дукха харжа еза.

Тхона хетачох, колхозийи совхозийи агрономаша, технологически карташ уттадеча тайпара, хIара агрегата лаьрхIа доакъара культурай структурана хIара декаде карташ уттаде деза май бутт болабелча денз вегетационни ха чакхъяллалца эрий тIаьнначеи дIаювчеи баьцех белково-витаминни хьоар даккхара. Хьоар даккхара дика я 5—6 градус шелалах кхераш йоаца, вIашагIъяь дIайийна кен-горох.

Баьцаш чакхъяьннача тIехьагIа хьоар даха доладе деза гидуаргий отходехи кортолгехи, гороха баьцех, шекара свеклай лордех, юртбоахама производстверча кхыча маьхерча отходех.

Цу тайпара структурни карта колхозийи совхозийи производственни планаца хиланза а юрта боахама районий управлене начальника чIоагIданза а дардац.

Хьайбаши коа тIара оалхараши баьций белково-витаминни хьоар а телаш кхабаро тха дог тешадаьд, баьций хьоар дукхагIа дахар боккхача халкъа боахама лоархIамеча декхарех цаI хиларах.

П. НОВАКОВ,
агроном.

IИЛМАИ КЪАХЬЕГАМЕИ ЦХЬОАГIО

Иштта корта болаш я 1971 шера ноябрь бетта арадаьннача «Сельские зори» яхача зональни журнала хьалхара статья. Статья тIа обзор ю юртбоахама даькъе яьча лоархIамегIарча Iилман кердадараштеи производствана уж юкъеккхахьарах.

Журнала ноябрьски книжка тIа кепатехача материалаш тIа Iилмахоша, юрта боахама специалисташа дувц юрта боахама культурай кьувкъам айбара, хьайбай продуктивность лакхъяра Iилмахоша шоай лабораторешка фу ду.

«Ялатий кхашкара беркат совдувл» яхаш я академика Павел Пантелеймонович Лукъяненко статья. Цу тIа дувц юртабоахама производство дегIайоалаяра юкъе Кубана Iилмахоша лоацача даькъах, гурахь ювча культурай лакха кьувкъам кхебарах, кIин керда сорташ хьадарах.

«Фермашкара машений комплекс» яха статья еша могаю оаха хьайбаш леладераштa. Цун автораша — инженераша Н. Резниковеи, А. Михальчукеи мадарра дувц хьайбаш леладеча фермашта хьайбаш леладерий къахьегама йизза механизаци яра хиланза яргIоацача машенийи механизмайи комплексах.

ХьажкIаш лелаераштa хургда «Хьалхарча юхьиге» яха ВАСХНИЛ члена - корреспондента Ленински преме лауреата, Социалистически Къахьегама Турпала Галеев Гайфутдина интервью ешар. Автоpo мадарра дувц хьажкIаш кхееча яьча Iилман открытеех, цу культура кердача сортех, из кхеярах дIахо баргболча пайдах.

Механизатораша чIоагIа сакъердам болаш ешаргья «Колос» «Нивеи» кхачарга хьежаш да колхозий кхаш» яха статья. Цу тIа дувц кердача комбайнех, СК-4 яхарел уж толаш хиларах, чIоагIагIа хьийкъа ялаташ машенашца чуэцар пайданагIа хиларах.

Журнала тIа кепатеха кхы а дукха дика чулоацам болаш йола статьяши корреспонденцеши лаьрхIа хьажар могаду оаха, «Сельские зори» яхача журнала ноябрьски номера чулоацамга.

ЦIаьхха а дагадохийт оаха «Сельские зори» журнал яздайтара юкейиса ха 25 ноябре кхаччалца мара ца хилар. ХIанзалца 1972 шера из яздайза волчо сухал белаш.

С. ЧЕРВОНЫЙ,
журнала редактор.

МОСКВА тахан. Ленинградски проспект. В. ЕГОРОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ГАЗЕТАШИ ЖУРНАЛАШИ ЯЗДАРА ХА ЧАКХЙОАЛАШ ЛАТТ

Массеж ди мара дисадац газеташи журналаши яздара ха чакхъяла. Из болх республике мишта латт дувцаш перекличка хилар селхан производственно - технически управлене студе. Цига вар КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи П. И. Латышев, «Союзпечата» агентства болхлой, республикански газетий редакцей болхлой, КПСС Грозненски горкома, райкомий болхлой, иштта кхы а.

Белгалдаккха деза, Ачхой-Мартана, Надтеречни, Наьсарен районий «Союзпечата», бувзама болхлоша, общественни хьисапе кепайоазув доаржадераша, дIаяхача хана шоашта яь критика дика кхета а яь, чIоагIа къахьийга хилар газеташи журналаши яздара болх тоабара. 11 ноябре цу районашка яздара тиражаш 1971 шера 1-ча январа боарамга кхоачаьй.

Цхьабакъда массанахьа иштта лелац гIулакх. Газеташи журналаши яздара геттара тIехьайнсай Гудермесски район. Соахк укх ханарча боарамга а кхаьчабац цига. Къаьстта ледара латт центральни газеташ язделга. Парте горкома лерттIа йовкхо яц газеташи журналаши яздара болх вIаштIехьбаккхара. Бувзама болхлой, ерригa общественни актив декхарийла я укх юхедисача денопика берригa низ тIабахийта газеташи журналаши язделга толамца чакхдаккха.

Кепайоазув доаржадара болх лаьгIбалийтаб хьалха из дика лелабаьча Шелковской, Наурски районашка. Соахк укх ханнарча боарамца нийсбелча тоъам хеташ багIа цу районашкара бувзама болхлой. Из вIалла ла мегаргдац. 1971-ча шера 1 январа боарамал тIех хила деза газеташи журналаши язделга.

ЦIенхаштта тоабе беза болх МалгIабика, Урус-Мартана, Ножай-Юрта районашка. Къаьстта теркам тIабахийта беза «Правда», «Экономически газета», «Советская Россия», «Известия» яха газеташ, иштта партийни журналаш хIаранега дIакхоачийтаргдола гIулакх вIаштIехьдаккхара, уж дукхагIа яздайтара.

Ледара латт республикански газеташ язделга а.

1971 шера боарамга диллача «Грозненский рабочий» яздаьдац 72 процент мара, «Ленинан некъ» —78 процент, «Сердало» — 88 процент, «Комсомольское племя» — 69 процент. МалгIабика районе къаьстта ледара лел «Сердало» язделга. Хетачох, кхуврг ма дий тха, яхаш моттигера газеташ тIехьатеттачох тара да цхьабараша. Из вIалла да мегаргдац. ЦIенхаштта тоабе беза болх.

ХIанз хьалхашка латта керттера декхар да укх юхейисача хана газеташи журналаши язделга толамца чакхдаккхара мел эшар Iалашдар. ХIара цIагIа газеташи журналаши кхоачаргдолаш вIаштIехьдаккха деза гIулакх. «Союзпечата» агентствай, бувзама болхлой, общественни хьисапе кепайоазув доаржадераш декхарийла ба из болх цIенхаштта тоабара ерригa торонац оарцагIъяха. ХIанззехьа йоакхо е са яздаь газеташи журналаши ханнахьа нахага дIакхачийтара болх тоабара. Из гIулакх дешна терко е езаш да.

Газеташи журналаши яздара гIулакх ше-шегIа делийта йиш йолаш дац. Парте горкомаш, райкомаш декхарийла я укх юхейисача хана из болх толамца чакхбаккхара цIенхаштта терко е.

ИМПЕРИАЛИЗМАНА ДУХЬАЛАРЧА НИЗАШТА КЕРТЕ ЛАТТ БОЛХЛОЙ КЛАСС

2. ПРОЛЕТАРИАТИ ЦУН ЦХЬОАГIОНХОЙИ

Болхлой классо боарам боацпаш чIоагIа чоалханеи турпалеи къовсам лоаттабу империализмана духьала, общество социалистически наькъаца хувцар духьа.

Цхьаь йий из цу къовсаме?

В. И. Ленина цхьаь яц аьнна жоп деннад цу хаттара. Цо хоадамболлаш харцъяьй социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме ший низашка мара даха дог дац пролетариата, аьнна шоай официальни теоретика К. Каутске багагIа гIолла хьаккхайкадаьча II Интернационала лидерий юхамаччахьара концепци. Капитализм дегIаахарца, аьхад В. И. Ленина, кхоачарле, гаргало, бувзам хул пролетаритеи пролетариатах доацача къахьегача адамаштеи юкъе, хIаьта из бахьан долаш пролетариатага уж шийгахьа даха йиш я.

В. И. Ленина кийчъяьй, цхьан оагIорахьара, политически ший мукъагIа хулга пролетариата Iалашдеш; хIаьта вокх оагIорахьара — пролетарски доацача къахьегача адамашта сектантство юкъера йоаккхаш, деррига антифеодальни, антикапиталистически, антиимпериалистически низаш сийлахь - доккха революционни цхьа эскар а даь болхлой класса гонахьа кхотадара тIаерзаяь йола революционни къовсама стратеги.

Цу тайпара уж кхотадара реальни база йолаш я. Монополей Iаьдала духьала, империализма Iазапа, агрессивни политикана духьала тIагIертта къовсам а лоаттабеш, ший классови хьашташ меттел, берригача къахьегамхой хьашташ а кхайкадер хиле дIа ма оттий пролетариат. Цу ларда тIа хьахул капиталистически обществе доацадеш долча кхыча адамашцара пролетариата цхьоагIо.

Уж ленински положенеш Iалаьмате боккхача лоархIаме я вай хана а. 1969 шера хиннача коммунистически болхлойи партей Дунен халкъашта юкъерча Совещане а КПСС XXIV съезда а документашка белгалдоакх, хIанзарча обществени дегIаахаро капиталистически мехкашка бахача нахах дIахо пролетареш барга вугаш, пролетариата цхьоагIонхой мугIараш алсамдоахаш хилар, цу тайппара болхлой класса хьалхаленца антимонополистически, антиимпериалистически фронта социальни база шер а еш.

Ленина къаьстта лоархIам баьб болхлойи ахархойи цхьоагIон. Вай деношка а боккхача революционни эргалонаш еча лоархIаме хила езаш я из цхьоагIо.

ХIанз а Азеи Африкаи мехкарча бахача нахах дукха доккхагIа дола дакъа да ахархой. Уж низ бола антиимпериалистически заряд йолаши боккха революционни низ лоархIалуши ба цига. Бакъда, из, массаза а яхар мо, цхьан кога тIа баланза бола низ ба цигтара хьайоагIача идеологерчеи политикерчеи ший ерригача шеконащеи духьаленащеи цхьана.

Марксисташа - ленинцаша теркалду ахархой иштта ши дага хилар, дIа а хьа а боацаш уж буржуазенеи пролетариатаи юкъе латташ хилар, хьаллоац ахархой прогрессивни уйлаш, цар дIадех радикальни аграрни реформа елга, йоккхача компрадорски капитала влияниена кIалхара уж хьабаха а пролетариатагахьа баха а, империализмана духьаларча хоадамбоалаш болча къовсама юкъеоза гIерт.

Иштта теркалде доагIа, дунеи социализма система хьахиларца пролетариата гегемони къаьсткъаьстача мехкий доазонел арааьнна а хIаьта ахархошкара цун цхьоагIо дунеи халкъашта юкъерча масштабе шерлуш а хилар. КПСС ЦК Генеральни секретара белгалдаьхад, «хьалха колониальни хиннача мехкашкарча болхлой классаи ахархоштеи юкъерча гIулакхий проблема хIанзарча хьалашка дикка доккхача хьале дунеи халкъашта юкъера маIан долаш я. Деш дола къамаьл къонача, кортамукъа яьннача паччахьалкхенашкарча ахархошцара, берригача къахьегамхошцарча ерригача дунеи халкъашта юкъерча болхлой класса цхьоагIо чIоагIъярах да».

Йоккха революционни отряд я Латински Америкера ахархой. ТIа-тIа бIубеннагIа къовсам лоаттабу цар помещикий — латифундистий доала духьала, лаьттанца болх беш бараштa из дIададлар духьа. Пролетариатаца цхьана а антиимпериалистически, антилатифундистски хьалхле лелаю революце боккха низ ба уж.

Нагахьа санна капитала дегIадаьхкача мехкех лаьца дувце, укхаза а, дикка кIезигбеннабале а (бIаьшере йолаеннача юххье 70 миллион хиннача 1969 ш. 36,7 миллион сагага кхоачаш), пролетариата керттера цхьоагIонхой ба ахархой.

Монополистически капитало ший аграрни политикаца цхьатарра бахарах бохабу кагийи юкъерен ахархой, цудухьа болхлой класса ца цхьоагIо а йолаш гIулакхаш чакхдахара тIехьаувтт уж кастакастагIа. Укх тIеххьарча шерашка ира классови къовсамаш латта арена а хинна дIаэттай Итале, Франце, ФРГ, Бельге, Нидерландай юртбоахама районаш. Дукха цхьана болаш а цхьан бартаца а къовсамаш лоаттаде болалуш ба ахархой, цар пайда эц забастовкаш, протеста йоккхий демонстрацеш, митингаш санна йолча къовсама формаех.

Вай замалахь, юкъарчал доацдаш бола производительни низ а хинна Iилма дIаотташ латтача хана, лоархIаме цхьоагIонхо а хиле пролетариатах дIакхет интеллигенци. Iилма-технически революце влиянегIа сихха йоккха хул из, хIаьта цун социальни хьашташ тахан айхха дувзаденна да болхлой класса хьашташца. 1920 шера а тIехьа белгалдаьхад Ленина «инженерии пролетариат» йоккхагIа хулаш хилар, хIаьта тахан интеллигенцех дукха дукхагIа бараш чуэтта болх бу нах ба (масала, США, 90 процентага кхаччалца). Чуэтта къахьегарий эскарех дIа а етталуш, хьалхагIа шийга хиннача гIойленех а яьнна, интеллигенци тIа-тIа дукхагIа болхлой класса гаргайода ший социальни хьалага диллача санна, иштта къахьегама хьалашка диллача а.

Пролетариата а санна, къиза капиталистически эксплуатаци ю хьаьгъалца къахьегача болхлошта, цу тIа а царна къаьстта новкъа хул капитало тIалоаттаду духовни Iазап, саг ца лархIар, цунах дог доаца паччахьалкхен-монополистически машена винтиг яр.

Шийна тIалатта капиталистически эксплуатаце Iазап хо а луш, пролетариатаца цхьана антиимпериалистически къовсама цхьатарра юкъейода интеллигенци. Болхлошца цхьана тIа-тIа дукхагIа стачкашкеи демонстрацешкеи дакъа лоац инженерно - технически персонало, частни паччахьалкхени предприятешкарча, учреждешкарча гIулакхерча наха.

Шерра баьржаб капиталистически дунеи дукхача мехкашка ший тайпара «кагирхой бунт» а хинна дIаэтта студенчески болам. Цу «бунто» хьахьокх хIанзарча буржуазни общества кIоарга кризис, ши-шегIа хьахулаш йола капиталистически система эйпаштеи човнаштеи, цун юхамаччахьарча «рузкъашта» духьалара кхуваш йоагIача тIехьеи протест.

Студенчества социальни хьинар чIоаггIа айдалар цун мугIараш Iалаьмате доккхий хиларца (дукхагIа долча капиталистически мехкашка укх тIеххьарча итт шера 2—3-зза дукхагIа хиннаб студенташ), къахьегача мугIарерча нахах баьннараш царна юкъе тIа-тIа дукхагIа хулаш хиларца а хIаьта иштта капитализмо эксплуатацена кIалллаттача интеллектуала кхел кийчъяьча хIанзарча студента социальни кхоане кхетаярца а.

Болхлошкахьа а баьнна лоаттабеча политически, классови къовсаме низа чIоагI а луш, студенчески болам мукъабоал массе тайпарча ультраальттехьарча, анархистски, неотроцкистски теорей угарах, империализмана духьаларча вIаштIехьбаьннача къовсамах дIакхет.

Вай замалахьара социальни боламаш вIашагIа а тохаш, вывод е мегаргья, пролетариатаи буржуазенеи юкъерча вIашдухьаленна нийсса цунца ювзаенна йола монополештеи дерригача халкъаи юкъера шерагIа йола социальни вIашдухьале хьахулаши тIа-тIа дукхагIа кIоарглуши хиларех. Буржуазни обществерча дукхха а дукхагIа болча къахьегамхошта тахан холу монополистически капитало аккагIча тайпара шоашта тIалоаттаду Iазап, хIаьта цу тIеххьарчо халкъашта духьалара режимаш, агрессеи тIемийи политика хьаллоаттаяро тIа-тIа дукхагIа дорхбу машареи прогрессеи гIулакх деза долаш мел бараш.

Бахача наха, цу даькъе кагийча буржуазена а. дIахо пролетаризаци яро классови къовсамий орбитана юкъеоз къахьегамхой керда отрядаш, шерду болхлой класса цхьоагIонхой мугIараш.

Ахархой, городашкарча юкъера хьалдарий, интеллигенце хьашташ болхлой класса хьашташта гаргадахар, цар тIа-тIа дукхагIа цхьана гIулакхаш ледадар — империализма лардаш кIалхара тIа-тIа дукхагIа юаргйолаш йола прогрессивни процесс.

Из исторически процесс юхакъовла а гIерташ, цхьан репрессеех кхы хIама хургдоцилга а ховш, тайп-тайпарча идеологически маневрашка яьннай монополистически буржуази. Эггара хьалха цо дер болхлой классах, хьакхле лелаяра дакъа цунга хиларах бола тешам боабе гIертилга да. Цигтара хьайолалу капиталистически обществана «депролетаризаця» ярах, болхлой класс «буржуазена тара достаярах», революционни потенциал цунах «дIаяларах», капитализма системе «интегрировани» ярах йола юхамаччахьара буржуазни концепцеш.

Исторе хьех, империализмана духьала латтача низашка, шоаш лерхIар кхоачашдулургдац, нагахьа санна кхотаеннача, бIарчча цаI йола фронт а яь цар къовсам лоаттабой мара, яхаш. ХIаьта уж кхотадалар чIоагIдеш йола ядро я болхлой класси цун коммунистически авангарди.

Дерригача антиимпериалистически низий боевой солидарность пролетариат керте а йолаш, коммунистически болхлойи партей кулгалца чIоагIъяр — империализмана духьала, демократии социализма бахьан долаш лоаттабеча къовсаме керда коталонаш йоахаргйоларах бола тешам.

Иван АЛУФ,
исторически Iилмай кандидат.
(АПН).

«СЕРДАЛО»

3-гIа оагIув, 16 ноябрь 1971 шу.

Шефски новкъостал тоадара

Культуран искусстван учрежденеша юрташка беш болча шефски балха тIа хIанзалца даьр фуд, дIахо фу де деза дийцар вай республике цу гIулакха вIашагIъеллача комиссе председатела нов. Чипижекос тха корреспондентага М. Плиевга.

КПСС программа тIа белгалдаь да дIахо йодача хана экономикен культурен дегIаярга диллача городи юрти вIаши гаргайоалаелга, советски юрт, ший культурага диллача, города боарамга кхоачаяр, — аьлар цо. Юрташка бахача наха город, города культура маярра дIайовзийтара кхрачамбац из культура телевизора экранашка гIолла йовзарах. Лакхденнад, тайп-тайпара да вай ханарча юрташка бахача наьха хьашташ. Долче, царна деш дола культурни гIулакх а аргадаьккха тоаде деза. Цу гIулакха, вешта аьлча, города культура юртарча хIара сагага маярра дIакхачийта новкъостал дара вIашагIъелла я тха комисси. Из декхарийла я городо юрта бу шефски болх лостам болаш хилийта, шефски болх бара хьалха латта опыт шерра йоаржаяра гIо де, хIана аьлча таханарча вахаро дIадех шефски болх эргабаьккха тоабар.

Города культура учрежденей агитбригадаш, театральни бригадаш, концертни бригадаш нагнагахьа юрташка ахарах кхоачам баь Iе йиш яц хIанз. Дош латт юрта культура вIаштIехьаккхара хадданза новкъостал дарах, юртарча культура учрежденешта хадданза дола методически новкъостал дарах, из новкъостал шоай формашка диллача тайп-тайпарен чулоацам кIоарга болаш хиларах. Юрташка ахийта беза артисташ, художникаш, композитораш, кхыбола творчески болхлой. Цар новкъосталца гастролей маршруташ белгалъе еза. Из да юрта цIейш вIаштIехьдаха, клубашта, библиотекашта оформлени е, керда обрядаш вахара юкъекхахьа, халкъа университетий болх дикагIа тоабе гIо делга. Лоацца аьлча, культурно-просветительни болх дика вIаштIехьбаьккхача городашкарча культура учрежденешка санна оттаде деза юрта а из гIулакх.

Теркам тIабахийта беза художественни самодеятельноста дукхагIа нах юкъеозара, тайп-тайпара конкурсаши диспуташи чакхъяхара, туризми спорти дегIадоаладара, кхыча пайда лургболча мероприятешта. Из болх вIаштIехьбаккхара юртарча культура учрежденешта тха гIо эш хадданза, хIана аьлча из беррига болх лерттIа булургбола кадраш кийчъе еза.

Фуд цу хьакъехьа хIанзалца оаха даьр? Юха а техкад юрташкарча культура учрежденешта городерча культураи искусстваи малагIча учрежденеша шефски новкъостал ду. Города ерригача культураи искусстваи учрежденей балха анализ яьй. Комиссе белгалдир В. И. Ленина цIерагIчен химикийн культура Двореццаша, «Красный молот» завода культура ЦIен, Нурадилов Ханпаший цIерагIча драматически театра, теникий театра коллективаша цу хьакъехьа шоай болх дика вIаштIехьбаьккха хилар. Яьча анализо вIаштIехьдалийтар тха из боккхача лоархIаме гIулакх вIаштIехьдоаккхача нийслуш хинна кхоачамбоацараш гучадаха а. Царех лоацца ца аьлча далац.

Дукха моттигаш нийслу шефски новкъостал деш йолча культура учрежденей болх тоабара деша теркам тIаухийташ, бакъда диццу юрташкарча культура учрежденеша де дезараш. Ховш да хьай мичахьа де деза а ховш кхетамца дича мара моллагIча новкъосталах пайда ца боалилга. Цудухьа тхо гIерт юрта культура учрежденешта малагIа-фу новкъостал эша хьеже мара городерчарга шоай шефски балха планаш ца увттаййта.

Юрташкарча клубай, библиотекай коллективашта шефски новкъостал дара гIулакх геттара дика вIаштIехьдаьккхад ала йиш я Грознерча берий музыкальни школаша. Каст-каста хул уж юрташкарча подшефни берий музыкальни школашка, тохк занятеш мишта чакхйоах, хьехараш ду, хьокхаме урокаш тел. Цу гIулакхах доккха новкъостал хул юртарча коллективашта.

Бакъда, тIеххьара а ала безам ба са цхьаькха. Юрта шефски новкъостал дара комиссена хьалхашка латта бехктоккаме декхараш вахаре кхоачашде геттара хала хургда, нагахьа санна городерча культураи искусстваи учрежденеша шоашта ду новкъостал юртарчар творчески тIа ца эце. Из фуд аьлча, из да шоашта малагIа-фу новкъостал эш цар шоаш а тхога хоам бар, городера культура йовза, опыт дIаэца каст-каста творчески командировкаех ахар. Хала хете а цу тайпара моттигаш кIезига нийслу хIанз. Цу гIулакхо чIоагIа новкъарле ю тха комиссе балха. Дош латт юртарча а городашкарча а творчески коллективашта юкъера бувзам айхха, творчески хиларах. ТIаккха мара тIакхача йиш яц хьалхашка латтача декхарашта.

БОЛХ ЛАЬГIБАЛИЙТАЦ

Пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъе мaгIерташ къахьегаш ба Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза къахьегамхой.

Чуоттадаь хьайбаш кхоабача цу совхоза коллективана боккха кхаъ хилар укх деношка. Хьалхарча а шоллагIча а кварталашка толамаш дахарах совхоза хьожаяь хинна РСФСР Юртбоахама министерства хьалхара моттиг а ЦIе байракх а укхаза йитар кхоалагIча квартале яьча итогех. Цул совгIа ахчан преми а елар совхоза.

Къаьстта дика къахьийгад пятилетка хьалхарча шера совхоза цхоалагIча отделене хьайбаш леларедараша, механизатораша. Масала, шоай толамех доккхал де йиш йолаш ба скотникаш Джабатыров Нураддин, Алсултанов ВахIид, Лорсанов Авалу, кхыбараш. ПланагIа дийнахьи буси хIара бежана 400 грамм дулх тIакхетийта дезача цар вIаштIехьдоал из 650 граммага дIакхоачаде.

ХIанз гуйре яле а лохдалийтац цар шоай хьайбашта тIакхета дозал.

Дика бу болх хьакхарч лелаераша а. Чуоттаяь хьакхарч кхоабача Н. Гончаровай, Л. Клочковай, П. Адиневай. кхычар вIаштIехьдаьннад хIара хьакхийна тIакхета дозал 800 грамм хилийта, план 500 грамм йолча.

Укх шера йиълагIча квартале а хьалхе дIахецаргъяц оаха, яхаш ба совхоза къахьегамой.

Г. ХАМЗАТОВ.

19 НОЯБРЕ — РАКЕТНИ БIУНИ АРТИЛЛЕРЕИ ДИ. СУРТА ТIА: Советски Эскара отличник, классни специалист-ракетчик, комсомолец, гварде ефрейтор Александр Иванов.

Н. АКИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕНАЛЕ ГIОНЧИЙ

1971 шера городерча дукхагIйолча йоккхийча юкхьанцарча комсомольски организацешка собранеш хиннай дувца оттадаь «Общественни порядок лораеча юкъе комсомольцаша дакъа лацара хьакъехьара» дош а долаш. Къаьстта уйла тIаяхийтар халкъа дружинашка комсомольски ядро чIоагIъяра, дикагIбола комсомольцаш городской, районни оперативни отрядашта юкъеахийтара.

ХIана горкоме, райкомашка вIашагIъехка а болх беш а я 660 саг юкъе волаш йола комсомольски, оперативни отрядаш. Оперативни отрядашта юкъе бахаб инициатива йолаш, хьинар долаш, физически чIоагIагIа бола комсомольцаш, дукхагIча даькъе — Советски Эскара мугIарашка гIулакх дара школа яьккха бола къона болхлой.

Чурча гIулакхий органашца айхха бувзам ба комсомольски оперативни отрядий. МВД отделашца контакт йолаш болх бу оперативни отрядаша. Чурча гIулакхий отделашца цхьана уттаю хIара квартале беча балха план.

Тайп-тайпарча наькъашка рейдаш ю оперативни отрядаша. цу даькъе центральни рынкерча спекулянтеца къовсам лоаттабара, анашан наркотически средствашца увзен йохкеи нах хьагучабахара, доал доацаш бераш ца лелийтара, киса кхуадача къуцца къовсам лоаттабара и. кх. дI.

Центральни рынке беча балхах лаьца дувцача хана. белгалъяккха доглоагIа ГНТ оперативни группа.

Са белгалбаккха безам ба Р. Габулаев начальник а волаш ВЛКСМ Заводской райкоме вIашагIъеллача. шийна тIадилла общественни гIулакх ха ца къовсаш сийленца кхоачашдеш йолча оперативни штаба болх. Цхьаккха рейд дIаяхац отряда командира П. Бегунцовен штаба начальника Р. Габулаевен дакъа ца лоацаш. Цу балха тIа шоаш массаза а тIах аьнна. хIамах сакхуш. денал долаш хилар хьахьокх цар.

Боккха болх чакхбоакх В. Мадагов начальник а волаш ВЛКСМ Октябрьски райкоме вIашагIъеллача оперативни отрядо. Октябрьски района 58 участок йолча кхелетача кагийча наьха цхьан группа даим общественни порядок телхаю. гражданашка гIелал яхь довнаш доах аьнна хоам хиннача хана оперативни отряд из дош теркал ца деш Iанзар, харцахьа леларашца хоадам болаш къовсам болабир цо.

Обществана духьалара гIулакхаш нийсдолийтаргдоаца болх бу оперативни отрядий штабаша, хIаьта цу гIулакха учете эц кагирхоех харцахьа мел лелараш, цар лаьча харцахьча гIулакхий хьакъехьа уж балха болчча моттиге хоам бу коллективе дувцийтар духьа.

Заводской. Октябрьски районий комсомольски отрядаша МВД органашта доккха новкъостал ду общественни порядок лораяра. Цхьабакъда ишта хоастае йиш йолаш яц Ленински Старопромысловский районий оперативни отрядаш.

Ерригача оперативни отрядий балха тIара кхоачамбоацар да оперативни отрядий дукха членаш удостоверенеш доацаш, массане а цхьатара форма йоацаш хилар. хIаьта эгара кертедар — рейдаш еча хана нах дукха юкъе ца озар.

А. РОГОВОЙ,
Нохч - ГIалгIай АССР МВД инструктор. чурча служба лейтенант.

ТОАДАР

Укх номерал хьалха 1971 шера 13 ноябре арадаьннача «Сердало» газета тIа № 137 (5087) яр. Хила езар — № 136 (5086).

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

БОХА ХЬАЬХА НИКЪ

ДIадахача кIирагIа США президента боккъонца дIайолайир хоржамашта хьалхара кампани. Бакъда, хоржамаш хургдац шу даьлча, 1972 шера мара, президента посте вахара йола ший кандидатура а оттаяьяц Никсона официальню. Бакъда хIаьта хоржамашта хьалха водаш махиллара гобаккха ваха хиннав из мехка эгтара йоккхагIйолча промышленно - финансови шин центре — Нью-Йорке Чикагои.

Хоржамий кампанена средствaш гулъе лаьрхIа доал деш йолча республикански парте шинна а городе шу оттадир.

Керттерча газето «Нью-Йорк таймса» хоам баь махиллара, президентаца шу даара 500 доллар дала дезар. Цу газето лаьрхIар шинна а городе шу оттадаьча 5 миллион доллар гуддаь хила дезаш.

Иштта хержа бола нах вIаштIкхийттача къамаьл деш президента ца хьоахадеш диса йиш яцар ВIашагIкхийттача Штатий валютно - финансови гIулакх талхар. Цо мукIарлю дир дунен шоллагIа тIом хинначул тIехьагIа дIадахача 26 шера США-с дунен экономихе ше еш хинна влияне дикка лаьтIъяь хилара. Из хIама иштта оттара кIезига лоадам болаш яц Вьетнамера тIема авантюра.

Р. Никсона бакъдир Вьетнамера тIом хIанз «лаьгIлуш боагIилга», гаргтарча хана США экономически хьал тоалергдолаш дош а делар. Цо дийцачунга ладийгIа хьал дола нах мел тийшар ала хала да.

Бакъда, шу оттадарах 500 доллар меттел 5 доллар а дала йиш йоацараша цу шин тайпара кхетаде ца доагIача хIаман хьакъехьа шоай дагардар дийцар. Шу оттадаь хиннача «Американа» яхача отела хьалхашка гулбеннача эзараш болча ньюйоркцашта бе доахкар «Геттара совчехка цIадоаладе Вьетнамера дерригa эскар», «Вьетнамера тIом дIабаккха!», «ДIаякхка алапи лакх ца деш сецадара политика», «ДIаяккха расизм!» яха лозунгаши плакаташи.

Машар беза яхаш Вашингтоно кхайкадерех ца теша деррига бахьанаш долаш ба мугIарегIа бола американцаш. Дукха хайовццаш США оборона министр Лэйрд Къулбехьен Вьетнаме ваха гобоаккхаш хинна хиларо хьахьекха махиллара, хьалха а санна пентагоновски военщина Индокитаера конфликт тIема наькъаца къоастаяра планаш йолаш я. Шийн бахьан доацаш алазар Лэйрда ше Сайгоне ваха хилара бахьан вьетнамизаце политика толам баккхар дар, аьнна. Практике из фу яхилга да дика хьахьокх ше президент волча хана Джонсона торжественно деьна хинна дош а дохадеш, американски самолеташа ДРВ территоре тIа бандитски налеташ еш хиларо. Духхьал октябрь бетта США авиаце 72-зза бомбаш йийттай Куангбинь, Хатинь яхача провинцей тайп-тайпарча моттигашкен Виньлинь яхача зонеи.

Укх тIеххьарча массехк шера хиннача событей берригача наькъо тешавеш хьахьокх Индокитаерча тIема авантюрай политика вIалла вIаштIехьа ца хилар. Вьетнамски проблема къоастаяра цаI мара боаца никъ Париже хиннача переговорашка Къулбехьен Вьетнама Временни революционни правительства делегаце 1 июле оттаьча ворхI пунктах латтача программа тIа белгелбаьккхар.

ДИКТАТА ПОЛИТИКА ЙОХАШ ЛАТТ

Чиле столице Сантьяго бахача наха торжественно тIайийцар президента Сальвадор Альенде хьийха официальню доттагIала визитагIа Чиле ена Фидель Кастро керте латта Куба правительствени делегаци.

Революционни Куба Коммунистически парте хьалхара секретарь, премьер-министр Чиле вола хьехар Латински Америка мехкий правительствашта США качйолла гIийрта диктатен Латински Америкера революционни боламаш дохаде лаьрхIаи хинна политика йохар дика гуш дола хIама да. «Нью-Йорк таймс» яхача американски газето ший бахьан доацаш дог дилла белгалдаккханзар Фидель Кастро Чиле вахар Куба малхбузен полушарех къоастае гIерташ леладаь гIулакхаш дохар хилар. Цуна тешал, ду Вашингтоно духхьала низ бешше а Лиме йистеяьннача, торговлеи дегIаахарен проблемай хьакъехьарча Африка, Азе, Латински Америка мехкий конференцена юкъе дакъалаца Куба хьийха хиларо а.

Чурчен арахьарчен гIулакхий хьакъехьара политика шоай лоIаме лелае гIерташ Латински Америка мехкаш хилара ше раъза ца хилар къайлакххахьаш Вашингтоно. Ла ца дувгIараштa низ бе гIерташ кхы а гIулакхаш леладу. Из де лерхIаш укх деношка Латински Америка мехкашка гIолла гобаккха вахар США президента советник Роберт Финч. Из гIоргва Перу, Эквадоре, Аргентине, Бразиле, Гондурасе, Мексике. Ше Вашингтонера дIаводаш пресс-конференце Финча духьала дIакхайкадир цун переговорий керттерчарех цхьа тема, Латински Америка мехкашка американски компанешта национализаци яра моттигаш каст-кастагIа хулаш хилар дувцилга хургхилар.

Шек вала дагIац, Финча а цул хьалхагI хиннараштa санна мара, историе чарх юхаккостае могарг да хиларах. Лиме хиннача конференце къамаьл деш Перу президента Хуан Веласко Альварадос белгалдаьккхар американски империализмаца духьалара къовсам эгтара хьалхарча аргIанара гIулакх хилар. Вай еррига пачхьалкхенаш, аьлар цо, империализм юкъе чулелха объекташ я. Цулухьа, белгалдаьккхар президента, империализмана духьалара къовсам духхьала экономически ший лоIаме хилара тIехьарча къовсамах кхоачамбаь бита йиш ца хилар. Иштта политически а идеологически а къовсам лоаттабе беза.

РАСИСТАШТА ГIО ДУ

Лондоне аргIанара совгIат делар Къулбехьен Родезе расисташта. Общинна палате, 14 ноябре кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Хьюма ше яьлар, Смита режимаца переговораш яра Кулбехьен Родезе столице Солсбере гIоргва ше. Белгалдаккха доагIа, африкански континенте шоай доал лоаттаде, Солсберех колониализма, расизма, империализма йолчарех цхьа чIоагIало е а лерхIаш, Къулбехьен Родезе дукха миллионаш капиталовложенеш йолча английски компаней даьшца барта а баха Къулбехьен Родезерча расисташа Iаьдал бе делдача хана дена 11 ноябре ялх шу даьнна хилар.

Цхьаккха тайпара шеко яц, бунт хьоаяь расисташ дунен общественноста яххар деча отто английски правительствана, ший безам хиннабаларе, могаргхилара. Духхьала из де безам бацар Лондоне барий шоай. Ялх шу даьккхад английски правительствас мятежникаш «бартабоалабе» гIерташ, бакъда, цу хана чухь цар шоай экономически тIемен потенциал чIоагIъяьй, арахьарча торговле къайлагIара бувзамаш дегIадоаладаьд. Из бахьан долаш Родезера тхьамка, цIаста, хрома руда, кхыйола стратегически бедал кхоач. Царех Смита режимага кхоач Къулбехьен Родезе экономикана меттел, политика хьаллацара а мел эшар.

НАТО тоал дераша Къулбехьен Родезех, Къулбехьен - Американски Республикахи португальски колонизаторехи санна, африкански континентера шоай керттера низ лерхI. Цудухьа тамаше дац хIанз, Къулбехьен Родезе расисташ малхбузено хьаллоацилга къайлаккхухьаш хиннар ца эша фигови гIа санна дIадоаккхаш хилар. Американски конгрессо дукха ха йоаццаш тIайийцар Къулбехьен Родезера юха а гуччахьа руда эцаргдолаш йола решени. Бакъда, английски парламенто формана кхы а цхьан шера йIаьхйир цу мехка духьалара санкцеш, бакъда, Смитаца бизза машар бара тIехьармарех волча консерватора Ф. Беннета белгалдаьккха махиллара, «уж санкцеш эффективность йоацаш хилар дизза дIахьекхад».

Кхыча мехкашцарча гIулакхий английски министр Хьюм Солсбере вахар дар Къулбехьен Родезера режим хьаллацара ший доаца политика юххера чIоагIъе лерхIаш. Шеко яц, замбабве халкъо, Африка кхыча халкъаша цунца машар берг ца хилара а къовсам лоаттабергхилара а. Гой цудухьа тахан Африк керттера лозунг да империализмана тIеххьарча къовсаме цхьоагIо чIоагIъяра беш бола тIахьехам.

ВIАШДУХЬАЛЕНАШ ИРЛУ

США финансай министр Дж. Коннэли Японе кхьчар. Из вIашагIкхийтта хиннав премьер-министраца Ситоца, финансай министраца Мидзутаца, японски правительства членашца. ВIашагIкхийттача Штаташка Коннэлех лоархI дунен рынкашка, эггара хьалхарча аргIана Японе а долаш. американски конкурентий позицешта хIама теха йола, доллар кIалхардаьккха чрезвычайни программа оттаяь автор.

Коннэли Токио вахара визит йоашхаш американски кепайоазоно къайлакххахьаш Япони кхы а бала мергболча оттаяра из ваха хилар Укхаза дувцар да, къаьстта аьлча, Японски ненна 15 процент ревальваце е езаш хиларах. Цунах хургдар ВIашагIкхийттача Штаташта экспортагIа кхухьийтача японски товарий долларови мах лакхбалар, цо, дувцилга йоаццаш, бохабергбар американски рынкера цу товарий конкурентни низ. Цул совгIа, Вашингтон гIерт США ухийтача японски текстила экспорта доазув отталеш 15 сентябре Японеца соглашенел совгIа кхы тIа а США йохьийта экспорти кхыдола японски товараши «шоай лоIаме кIезигдайта» — эггара хьалхарча аргIана автомобилаш, счетни машинаш, телевизораш а йолаш. Геттара дика гуш да цо японо - американски отношенеш кхы а чIоагIагIа иръергхилар.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

ДРВ. Тяй яхача массача хинна лохехьа, тропически довкъашта юкъе, Советски Союза новкъосталца хьалъеш латт Индокитайски ахгIайрен тIа эгтара йоккхагIйола Тхакба яха гидроэлектростанци. Из болх бейолаялийтарца промышленни предприятештен юрта боахамаи кхы тIа электроэнерги кхоачаргъя республикага. ГЭС-а водохранилищо йиш хулийтаргъя хьаьнача лаьттай итт эзар гектара тIа хий дехка.

ГIирс хьалбеш латтача Iалаьмате йоккхача моттиге вьетнамски доттагIашца цхьана къахьегаш ба са ца кходеш къахьегарца шоаш вьетнаски коллегашка лархIийта вIаштIехьдаьнна советски специалисташ.

Эгтара толашагIа йола техникен оборудованни я Тхакба гидрогIишло ерашка. Укхаза я Харькова гIоръяьнна турбинаш, «Электросила» яхача ленинградски завода электрогенератораш, «Сибтяжмаша» кранаш, Москван трансформатораш.

Эгтара хьалхара турбина болх бе йолаялийтара цIей дездир дукха ха йоаццаш гIишлошъераша. ШоллагIа турбина вIашагIйоллаш латт, кхоалагIъяр гулъе кийчъеш я.

Сурташ тIа: тIерча бьефера дIахьежача бIаргагу хьалъеш латта ГЭС (аьрдехьара сурт), аьттехьарча сурта тIа (аьрдехьара аьттехьа): слесараш - монтажникаш Ригера Н. Г. Бычок. Буй Ши Хьен, Ригера А. С. Ткаченко, Саратовски областера П. П. Фролов, Май Суан Дык салоIача минуташка беседаш еш ба.

В. Соболева сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬАЖА, ЛАДУВГIА

16 НОЯБРЬ, ТЕЛЕВИДЕНИ:

10.00 — Передачай программа. 10.05 — Кердадараш. 10.15 — Бераштa. «Седкъо сердало ю». 10.45 — «Музыкальни киоск» 11.15 — «Почтови роман» яха художественни фильм (хьалхара сери). 12.20. — «Скульптор Владимир Цигаль». Телевизионни очерк. 12.50 — «Советски Союзе Iалам лорадар а чарахьал дар а». Передача ю биологически Iилмай доктора профессора Банникова. 13.20 — Кердадараш. 15.55 — Передачай программа. 16.00 — Мехкдаьттан вузашта юкъе Советски Союзе хьалхара моттиг яккхара баскетболах ловзар. 18.10 — «Халкъий доттагIалца ба вай низ». «Трансмаш» яха завод (нохчий меттала) 18.30 — Миллионкий законности правопорядоки чIоагIъялар. ленински университет. Социалистически 19.00 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай эрсий меттала). 19.20 — Дунен халкъашта юкъера обзорени. 19.30 — Передачай программа. 19.35 — Телевизионни фильмай Ерригсоюзни 4-ча фестивала фильмаш — лауреаташ. «Цун Сийлален адъютант» яха художественни фильм, (шоллагIа сери). 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.30 — Экрана мастераш. Лев Свердлин ваь 70 шу дизарга. 22.45 — Кердадараш. Передачай программа.

16 НОЯБРЬ

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 9.25 — Нохч-ГIалгIай лирически иллей концерт (гIалгIай меттала). 9.15 — «Даьхен арепашка» яха передача. 9.35 — Производствана хьалхалаттараш, шоана дола концерт (нохчий меттала) 16.05 — Пятилетка хьалхара шу, Промышленноста болхлошта (нохчий меттала). 16.20 — «Мехкдаьтта район» керда толамаш» яха передача. 16.35 — Ашараш. 16.45 — «Вай индустриальни мохк». 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

17 НОЯБРЬ ТЕЛЕВИДЕНИ:

10.00 — Передачай программа. 10.05 — Кердадараш. 10.15 — Бераштa. «Пионераш мугIарех болх». 10.45 — Прикладни искусства халкъа мастераш. «Догам». Воронежера передача. 11.15 — «Почтови роман» яха художественни фильм (шоллагIа сери). 12.25 — Закарпатски хьух комплексо пайда эцара хьакъехьа йола телевизионни очерк. 12.55 — Кердадараш. 16.15 — Передачай программа. 16.20 — Кердадараш. 16.30 — Дешархошта. «Iаламах дола дувцараш». 17.00 — Тахан — Iилма. 17.30 — Бераштa. Фильм. 17.50 — Спортивни хроника 18.00 — Телевизионни кердадараш (нохчий. эрсий меттала). 18.20 — Хоамаш, реклама. 18.25 — «Халкъа безамца» яха документальни фильм. 18.40 — Кагирхошта йола передача (нохчий меттала). 19.10 — Киножурнал. 19.20 — Тахан — дунен халкъашта юкъера студентий ди. 19.35 — Шоана, бераш. 20.05 — Концерт. Из йисте даьлча «Право на крылья» яха телевизионни фильм.

РАДИО

6.30 — Халхара ашараш (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — «Советий балха денош» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 8.40 — Ашараш. 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 9.15 — «Экономика дегIаяра хIанзарча ханара эргалонаши 9-ча пятилетки плана керттера социально-экономически декхараши» яха беседа (нохчий меттала). 9.30 — «Студентий иллеш» яха концерт (эрсий меттала). 16.05 — «Социализма мехкашка» яха беседа (гIалгIай меттала). 16.20 — «Юртаоа вахар» (нохчий меттала). 16.35 — Пятилетка боахa гIа. Промышленноста болхлошта (гIалгIай меттала). 16.50 — «НТИ». 18. — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 19.30 — Некрасов ваь 150 шу дизара хотаяь литературни передача (эрсий меттала). 20.00 — «Кагирхой вахар» (нохчий меттала). 18.00 — Студенташта. «Хоам бу лампаш» яха радиопостановка. 19.03 — «Сийле хийла хьона. Комсомол» яха концерт. 19.33 — «Молла киловзар» яха Хашагульгова сатирически дувцар (гIалгIай меттала). 19.43 — Йиъгача ашарий концерт. 20.11 — «Сайна рапсодия» яхача спектаклах йола радиокомпозици.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознен кхаьла, кIезиг-дукха догIа а делхаш, делкъелца йолча юкъагIа цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 6—11, Грозне 8—10 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси морхаш а йолаш юкъ-юкъе екха а екхаш, 17 ноябре кIезиг-дукха йоачан йолаш, 18 ноябре цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, хьаьда лостам боацаш гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 1 градус шелалгара 4 градус йIовхалга кхоачаши деношка 7—12 градус йIовхал йолаши хила а тарлу.

Метеостанци.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-51, 364051, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.— 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культураи. промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-51, 364051, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам редактора—3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции. 7/84

СФ5260. Заказ № 9959.